

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőséghez Jókai-utca 8. sz. küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.

Hirdetések jutányos áron közöltetnek.

Egyes szám ára 30 fillér.

Az előfizetési és hirdetési pénzek s a lap megrendelésére és szétküldésére vonatkozó összes megkeresések Karai Sándor tanárhoz (Rákóczy-utca 46. sz.) intézendők.

A párbaj-kérdés társadalmunkban.

Írta: Dr. Boda Gyula.

Motto: „Ne ölj.”

I.

Ez az a parancsolat, mely ellen a mai korban nagyon sokan, nagyon sokszor vétnek.

Ezért nem lesz talán időszerűtlen foglalkozni ezen lapok hasábjain a párbaj-kérdéssel.

Ezt annyival inkább időszerűnek gondolom, mivel, mint tudjuk, az egyházkerületi közgyűlés csak 12 szavazattöbbséggel bírít érvényt szerezni a helyes egyházi álláspontnak ebben a kérdésben.

Időszerűnek gondolom azért, mert a párbaj-szenvedély áthatja az egész társadalmat és mint arra praecedens eset mutatkozott, büvkörébe vonni, illetve hatalmába keríteni igyekszik az egyház férfait is.

Mi is az a párbaj?!

A párbaj codex nyomán: „két félnek gyilkoló fegyverekkel mérkőzése, előlegesen és kölcsönösen megállapított szabályok szerint.”

Minő intézmény a társadalomban?! Mindenki kénytelen beismerni, hogy olyan valami, ami az egyházi és állami törvények által tiltva van. Tehát büntetendő cselekmény. Ezek dacára sem zárkozhatunk el az elől a tény elől, hogy a párbajozás az egyes egyénre ma erősebb kényszerít képez bármely emberi törvénynél.

Minél magasabb társadalmi posíciót foglal el valaki, annál erősebb a pressio, sértésért fegyveres elégtételt adni, vagy venni. A társadalom lépcsőfokain fölfelé a legfelsőbb forumig mindenki párbajoz ma, még azok is, (sőt azok tán többet, mint más) akik az államnak törvényeket hoznak t. i. a képviselő urak; meg azok is, a kik felelősség feltétele mellett vannak az államgépezet kerekeihez oda állítva, mint az ál-

lami exekutív hatalom legfőbb örei, t. i. a minister urak.

Ez a tény arra mutat, hogy rendkívül erősnek kell lenni azon indoknak, a mely ilyen mély belátással bíró egyéneket a fönnálló törvények megszegésére, egyenesen ezek ellenére fegyveres elégtételadásra, vagy vevésre reá kényszeríthet!

Pedig reá kényszeríti, senki ezt nem tagadhatja . . .

Ha ez így van, miért van így? Hogy ezen kérdésre megfelelhessünk, kénytelenek vagyunk kutatni az okokat melyek miatt a párbaj intézmény a társadalomban befészkelte és itt föntartja magát. Azután foglalkozhatunk a nagy fontosságú kérdéssel: mi a teendője az egyháznak, törvényhozásnak és a társadalomnak, hogy így ne legyen?!

Tegyük föl még egyszer azt a kérdést: mi az a párbaj?

Mindenki elismeri, hogy a párbaj büntetendő cselekmény.

De mindenki tudja azt is, hogy olyan bűnnek van minősítve a büntető törvénykönyvünkben, mely a többi bűnnel szembe bizonyos kiváltságokat, — hogy úgy mondjam — bizonyos előjogokat élvez.

Mint egy középkori lovag, lenézi a maga kiváltságainak bástyái közül társait, a többi bűnöket.

Mert mire másra utal büntető eljárásunk azon ténye, hogy míg büntetőtörvénykönyvünk a nem párbajban ejtett testi sértések egyes nezeit föl az emberölésig börtön büntetéssel a fegyházon át a legsúlyosabb emberileg kimérhető büntetéssel, az élet elvesztéssel bünteti, a társadalom pedig a bűn elkövetőjét — a börtönbe zárt egyént — mint megbélyegzettet megvetésben részesíti, addig ugyanez a büntető törvény, a párbajozóknak mintegy egér-utat enged és ugyan ez a társadalom, hogy ne mondjam az

egyesekeket mintegy az emberölésre nógatja, vagy nem-e ezt bizonyítja az a tény, hogy a büntető törvény azt — ki a párbaj szabályokat betartja, embertársát megsebesítette, vagy sőt megölte, — csak egy naptól 5 évig terjedhető *államfogházzal* bünteti? avagy mi másra vall az a tény, hogy a társadalom bizonyos nyombussal veszi körül a győztes párbajozót, olyannal, minővel a férfias bátorságot szokta ünnepelni.

És az kétségtelen, hogy a párbaj intézményi elbírálása bele illik a mai társadalmi fölfogás keretébe.

Büntető törvénykönyvünk párbajra vonatkozó szakaszainak illetően megalkotásánál azon tény szolgálhatott irányadóul, hogy a társadalom alkotó elemei, polgárai, nem egyformán érzékenyek, nem egyformán reagálnak az egyéni becsület bántalmazására.

Míg a műveltebb elemeket egy kicsinyülő szó, sőt egy megvető tekintet egyéniségükben sérti; addig a kevésbé műveltek, a társadalom alsó rétegei, mondjuk lefelé a napszámos osztálytagjaiig, legtöbbször a tetteleges bántalom iránt is érzéketlenek.

Tehát különböző az egyéni fogékonyság ugyanabban a társadalomban a sértéssel szemben. Ez tény. Már pedig sem az nem tehető föl, hogy a finomabb érzésű alkalmazkodják a társadalom-

hoz, — hogy az a bántalmazást tűrje, mint kevésbé finomult idegek mellett ezt egy másik el-tűrte; (ez visszafeléléjlődés volna), sem az nem tehető föl, hogy az állam mérjen kétféle mértékkel egy bizonyos bántalmazásért, akár Péter akár Pál követte, vagy szenvedte el azt.

Azt hiszem azért, türt intézmény ma még a párbaj.

Egy napszámost, a legazemberezésért részére megítélt pénzbírság már ma kielégíti, egy finomabb érzésű embert *ma még* nem.

Tehát föltételezem, hogy jönni fog egy kor a jövőben a mikor ez nem így fog lenni?!

Ezt szabad reménylenünk abban az esetben ha a társadalmi fölfogás az alább elmondandók szerint idomul.

Első sorban is tudnunk kell, hogy a büntetések erkölcsi súlyát nem a büntetés nagysága vagy csekélyisége, szóval mekkorasága adja meg, hanem a társadalmi fölfogás milyensége a kimért büntetéssel szemben.

Örök időktől óta, a kortársak helyeslő vagy megvető ítélete teszi értékessé, vagy lealacsonyítóvá az egyes egyénre, az osztályrészlül neki jutó dicséretet, vagy reá kiszabott büntetést.

Az a borostyánág, melyet az ókor költőjének, vagy az az olajfa-koszoru, melyet az olympusi győzőknek az ó-görög társadalom a diadal

TÁRCA.

Magyar népdalok latin fordításban.

Anyai nagyapám, Vecsey József, debreceni bölcsészettanár, nemcsak mint philosophus volt kitünő, de mint a classicus latinság egyik legkiválóbb ösmerője is nevet szerzett magának. Az a fehér márványban aranybetűkkel vésett felirat, mely a debreceni főiskolai nagykönyvtárban, dicsőségesen uralkodó fejedelmünknek, I. Ferenc Józsefnek, 1852. évi debreceni látogatását örökíti, egyuttal a Vecsey József classicus latinságának is szép emléke.

Családi irományaim közt még más, ha nem is oly nagyfontosságú, de mindenesetre érdekes, rám nézve pedig kegyeletes értékű emléke is van Vecsey József kitünő latinságának: három magyar népdalnak latin mértékű verses fordítása. Azt hiszem, nem teszek felesleges dolgot, ha alább közlöm őket.

Előrebocsátom azonban, a nagyapám saját kéziratán levő következő feljegyzést:

„1855. néhai V. J. barátom, betegségében, jó kedvéből, a tullapon levő 1—3 dalokat fordította. Emlékül ezen saját kéziratát nekem ajándékozta. Én pedig, hogy megmaradjon e jeles 3 népdal, a derék philosophus méltó vejének, n. t. R(évész) I(mre) urnak adom emlékül. Debrecen, 1861. marcíus 7-dikén E. J. m. k.“

E feljegyzés írója Erdelyi József, Vecseinek tanártársa és jóbarátja, ki már 1850-ben megvált a tanár-

ságtól s szomorú helyzetben, lelki elborultságban végezte életét.

Magok a népdalok, fordításukkal egyutt, szórul-szóra a V. J. reszketeg vonásu s ma már elhalványult, igen nehezen olvasható kézírata szerint, itt következnek:

I.

Vagyok olyan legény, mint te
Vágok olyan rondet, mint te,
Ha nem hiszed, gyere velem,
Fogd meg az én kasza nyelem.

Et nostri paribus sunt fulti viribus artus,
Nec mihi tondenti par eius* herba cadit.
Si dubitas, mecum descende in prata, meaeque
En tibi, foenisecae jam prende manubria falcis.

II.

Ne vigy rózsám a tarlóra,
Gyenge vagyok a sarlóra,
Gyenge vagyok a sarlóra.
Ha elvágom a kezemet,
Ki sűt neked lágy kenyercet.

* A n. é. közlő írása szerint adjuk ezt a sort, a ki, mint I. alatti jegyzetében is említi, mást a kéziratból nem tudott kiolvasni, de a mibe maga sínes bele nyugodva. Aminthogy nem is lehet, mert így az egésznek nem volna értelme. Véleményem szerint a *par eius* helyett *parcius* olvasandó, amikor azonnal értelmessé válik a sor nemcsak, de (*litotes*) költői szempontból felszökik értéke is. G. J.

jeleként nyújtott, mint tárgy értéktelen holmi volt, csak a polgártársak felfogása, ítélete tette mindenkiféle értékessé. Így ismerünk börtönnel, fegyházzal, halállal büntetettéket a kikért rajong a társadalom, annak dacára hogy ezt a különben megszégyenítő büntetést elszenvedték. Gondoljunk csak a vallás és hazaszeretet nagy mártírjaira.

Mihelyt a társadalom megszégyenítőnek tekint az egyesre becsület sértésért kirótt pénzbírságot, az ki fogja elégíteni a sértett egyént is. Ma még nem elégíti ki.

Az a vér, mely számos esetben éppen a sértőnek kardjáról párolog, vagy az ő golyójának nyomában fakad — bár a józan ész előtt érthetetlen, hogyan állította helyre a sértett fél becsületét, de mivel ma még úgy van elfogadva, hogy helyre állította, az egyes egyén a leghelyesebb logika dacára sem menekülhet a közvélemény ezen felfogásának kényszere alól.

Az egyéni becsület értékes kincs minden jellemes ember előtt. Ezt féltve őrzi mindenki. Ezzel tartozik minden férfi nemcsak önmagának, de a társadalomnak is, melyben él.

Csak tiszta vízceppekből alakulhat a tiszta patak; így tiszta jellemű egyesekből a tiszta jellemű társadalom.

Ezen felfogás tekintetében nincs különbség

sem a középkori hagyományokat féltékenyen őrző becsület lovagok, sem az újabb kor jellemző szilárd, de az ósdi és érthetetlen párbaj-intézményt kárhóztató és ostromló polgárok közt.

A különbség csak a becsület megvédési módjának mikéntjében van.

Abban, hogy míg az egyik azt állítja, hogy a sértett becsületet helyre állítja a párbajozással elkövetett gyilkossági kísérlet, vagy gyilkosság, addig a másik ugyanezt tagadja.

A társadalom többsége t. i. az a társadalom, mely ilyen kérdésekben szavazati joggal bírhat, ma még az első felfogás mellett áll. Ez kétségtelen.

Pedig akkor, a midőn a közvélemény kalapot emel a párbaj-hősök előtt, nagyon gyakran összetéveszti az egyéni ügyességet az egyéni becsülettel.

Hogy ez az állítás való, legyen elég Kriván és Kecskeméti vagy ha úgy tetszik a modern gyilkosok közül Pap Béla példáját felhozni.

Ha más érv nem szólna a mai párbajozó társadalom ítéletének helytelensége mellett, ez egymagában meggyőzhetné a téves felfogásról a párbajért rajongókat.

De nagyon sok más érv is szól.

Avagy csakugyan az a becsület és maradhat az, a ki ügyes és erős?

*Heu fuge me ad siccas, meus ardor! ducere cristas
Non mea pro curvis falcibus apta manus.
Ignaraeque artis si fors violabitur illis,
Quis panem mollem torret in igne tibi.*

III.

*Szeretnék szántani, hat ökröt hajtani,
Ha a rózsám jönne az ekét tartani.*

*Esset arare animus, sex esset pellere tauros
Stringere si nostrum, rosa nostra, veniret aratrum.*

* * *

A fentebbi szöveghez három megjegyzést kell csatolnom.

1. Az I. számú dal fordításának második sora: „Nec mihi tondenti par eius herba cadit” előttem valami tekintetben hibásnak látszik, a mennyiben az *eius*-t nem tudtam mire vonatkoztatni, ámbar a kéziratból mást kiolvasni nem lehet.

2. A II. számú népdal eredeti magyar szövege eltér attól az alaktól, a hogy ma ösmerjük és daloljuk. (Ne menj — Gyenge vagy még — Ha elvágod a kezedet.) E mellett a 2. sor ismétlése azt gyaníttatja velem, hogy még az akkori dallam is különbözött a maitól.

3. Ugy rémlik előttem, mintha boldogult atyámtól, vagy, ő reá hivatkozva, mástól, azt hallottam volna,

hogy Vecsey Józsefnek e latin fordításai bizonyos tekintetben vonatkozással lettek volna, az akkori debreceni superintendens, Szoboszlai Pap Istvánra, ki Vecseyt talán akarata ellen küldé pihenő nyugalomba, miért aztán, a megsértődött tudós, mintegy bizonyítani akarván szellemének épségét és készségét, e fordításokkal akarta dokumentálni, Szoboszlaiával szemben: „Vagyok olyan legény mint te”.

Megvallom azonban, hogy én e feltevést nem tartom indokoltnak. Szerintem e 3 fordítás, a betegeskedő tudós tanár nemes szórakozásának minden célzatosság nélküli tárgya volt s eredménye lett. Erre mutat nemcsak Erdélyi József feljegyzése, a ki szerint Vecsey, betegsége alatt, *jó kedvéből* csinálta e fordításokat, de még az is, hogy egymás mellett 3 népdal fordítását találjuk, melyek közül a másodikban és harmadikban semmi olyan célzatot vagy indokot nem találhatni, a melyet némelyek az elsőben rejtőzni véltek.

Azt a darab papírt, mely az értékes emléket tartalmazza, boldogult atyám egyik, nagy alakú bibliájának fedelére ragasztotta be. Így kerültek azok, hosszas lappangás után, szemem elé; jónak láttam tehát ez érdekes dolgot közzé tenni, annyival is inkább, mert a múlt évben e lap szerkesztője kérdezősködött nálam róluk.

Révész Kálmán.

A ki a fegyverrel bánni tud, csak annak lehet és van becsülete?

A becsület és fegyverforgatási gyakorlottság csakugyan elválaszthatlan egymástól?

Ez az ököl jog és nem a becsület theoriája.

Ha ez a theoria helyes volna, a legképtelenebb következtetések folyhatnának belőle.

Igy be kellene ismernünk végeredményében még azt is, hogy sok állat becsületesebb volna mint az emberi társadalom alkotó eleme az egyes egyén.

Beismerem, hogy az a mit irok ma még alapnélküli eszmefuttatás.

Mig a közvélemény erre a logikai alapra nem helyezkedik és tömjénezni fog a középkori előjogok eme nem utolsó és nem leggyengébb ferdeségének, addig az egyes egyén becsülete csak párbaj útján lesz visszaszerezhető, a sértés csak ember vérrrel lesz lemosható.

Bizony pedig nagyon valószínű, hogy a legnagyobb része azoknak akik még ma a közvélemény kényszere folytán párbajoznak, már ma is belátja, hogy a sértett felek kölcsönös gyilkossági kísérlete vagy az egyik esetleges leölése, nem alkalmas módja a becsület megvédésének.

Ez csak badar képzelgés, melyet egyik egyén azért oktrojál a másikra, mert ma ez van elfogadva a közvélemény által becsületbeli ügyek gyógyeszközüül.

Bizton hiszem, hogyha a közvéleménynek ez a felfogása megváltoznék a párbaj existenciájának polgárjoga szünet meg. Akkor alighanem úgy járna a párbaj intézmény, mint azok a nagy görög államférfiak, kik megmentették hazájukat az ellenségtől, de saját személyüket az ostracizmus következményétől megmenteni nem bírták.

Számkivetésbe jutna.

Tetszhalottá válna, mely csak legkétségbeejtőbb esetekben kelne életre.

Nyílt levél,

nagytitiszteletű Eröss Lajos urhoz a debreceni theol. akadémia dogmatika tanárához.

Kedves barátom!

A zsidó gyermekek megkeresztelésének érdekes kérdésében felmerült vita közben Szük Károly barátunk lapod egyik múlt évi számában felemlíti, hogy a sárospataki főiskola földjének mivel izraelita bérlője „először a sasi kollégához fordult gyermekének megkeresztelése ügyében, a ki az akkor még élő több jeles egyházi vezérférfiaktól való kérdezősködés után a gyermeket nem keresztelte meg“.

A Sz. K. reflexiójára adott válaszod végén „pá-pistásnak ítéled az ő felfogását, és legalább hallgatólag, nekem adsz igazat érveléseidben, a mennyiben a kérdéses zsidó gyermeket én is éppen azért nem kereszteltem meg, mert a szülők magok nem akartak megkeresztel-

kedni, és mert azok az okok, melyek őket gyermekük megkeresztelésére indíták, nem látszottak előttem elég nyomósoknak arra, hogy a keresztség sákramentomát gyermeküknek kiszolgáltassam.

Nem szereplési viszketetgből, hanem azért, mert e vita közben az én eljárásomra is történt hivatkozás, nem is eljárásom igazolása végett, hanem sokkal inkább azért írom hozzád e nyílt levelet, hogy amaz általam megkérdezett jelesek egy pár kiválóbb alakjának etárgyra vonatkozó véleménye ne maradjon véka alá rejtve. Levelem végén aztán, — ha már tollat fogtam, — szó-lészen arról is, hogy a mi Károly barátunknak nem minden tekintetben ilyen pápistas ám a felfogása mint a zsidó gyermekek megkeresztelésének kérdésében. Pár hónappal ezelőtt a tiszta derzsi egyházmegyei közgyű-lésen hallottunk tőle oly nyilatkozatot, a melyre a te figyelmedet, mint dogmatika professorét hívom fel, és a melyre nézve, előre is biztatni merem magamat azzal hogy én, te, ő, sőt a puritán kálvinisták mindannyian egy véleményen leszünk.

Lássuk tehát ígéretem szerint jeleseink két kiváló alakjának a zsidó gyermekek megkeresztelésének kér-désében elfoglalt ellentétes véleményét.

Néhai Fördös Lajos kecskeméti lelkész ur hozzá intézett kérdésemre 1882. szeptember havában szóról-szóra ekként válaszolt.

187/882. Kedves tisztelendő ur! Nézetem szerint az az izraelita fiú — akár körülmetélt, akár nem — bátran megkeresztelhető. Mert szülői akarják ezt s az 1799. szept. 17 én kelt intimatium nincs eltörölve, sem újabb törvények által tulhaladva. Abban az intimatium-ban pedig az van, hogy a kiskoru izraelitákat megkeresztelni nem szabad, *hacsak a szülők bele nem egyez-nek* „nisi parens et respective tutor suum eatenus consensus legali modalitate“ „Coram Concernente juris-dictione“, ha tehát a szüle, illetőleg tutor bele-egyezz, akkor szabad megkeresztelni. Szükség azonban hogy beleegyezését a Concernens jurisdictio előtt nyil-vánítsa s az erről kiállítandó bizonyítványt lelkésznel letegyje. Melyik legyen most az a Concernens juris-dictio azt nem tudom, azt hiszem egyébiránt, hogy elfogadható volna, ha a szülők két tanu által aláírandó nyilatkozatot állítanának is ki. Miután a fentebbi inti-matiummal ellenkező törvény vagy utasítás nincs s helyes a felfogás, hogy az 1868. LIII. t.-c. a *keresztvén felekezetek viszonzosságáról* szól, az izraeliták egyen-joguságáról szóó 1867. XVII. t.-c. pedig csak a polgári s politikai jogok gyakorlására terjed ki, ennél fogva is-métlem, hogy nézetem szerint az az izraelita fiú az 1799. szept. 17. kelt intimatium alapján, bátran megkeresztelhető.

Szives üdvözlettel Kecskemét, 1882. szept. 3. Fördös Lajos. Érdekes, hogy mennyire ellenkezik e felfo-gással felejthetetlen emlékü püspökünk néhai főt. Ré-vész Bálint urnak 1882. szept. 25-én hozzám inté-zett, itt szóról szóra közlendő következő leirata.

1514. folyó hó 19-ről 101. sz. a. azon hozzám intézett kérdésére, hogy vajjon egy 8 hetes izraelita apa és anyától származott fiú gyermeket, a szülőknek 2 tanu előtt aláírt abbeli nyilatkozata, tekintve pedig el-határozó-a folytán, hogy ez egyházunkba a keresztség kiszolgáltatása által vétessék fel, megkeresztelhet-é, vá-laszolom:

Miután a szülők izraeliták maradnak, miután an-nak indoka nincs kimagyarázva, hogy gyermeküket mi-ért akarnák oly felekezetbe felvétetni, mely felekezetbe a szülők belépni nem hajlandók, s így gyermeküknek a

a keresztyén vallásban való neveltetését helyzeti minőségükből folyólag nemcsak elő nem segíthetnék, de segíteni kötelesek sem lévén, így a szülők vallásos szokásai, cselekvényei, jelesen szombat s egyéb ünnepeik megülése bőjtje stb. a gyermekekre is kiterjeszhetnék, miután továbbá a szülők oly jogokat s köteleességeket, minőkkel ők nem bírnak, kicsiny, tehát ítéletképtelen gyermekükre nem ruházhatnak, ennél fogva kérdéses gyermeket megkeresztelhetők s így egyházunkba felvehetőnek nem tartom.

Az országos törvények csak a törvényesen bevett vallásfelekezeti dolgokat érintik, tehát nem az izraelitákét is. Ha tehát érintetlen hagyja az övéket, ebből nem következik, hogy valaki felett „róla, nélküle“, jelesen pedig a gyermeknek hozzá k tartozandósága felett, — habár szülője kívánja is, — vallás érdekünkben folyólag határozzunk s őt hozzánk vegyük. Ha valamely keresztyén ember, egy szegény továbbra is izraelitának maradó családból örökbe kívánna venni egy gyermeket, azon feltétel alatt, hogy az kikeresztelkedjék, lehető volna, de jelen esetben hol izraelita szülőknél maradna a gyermek, reá nézve a kereszteleés céltalan érthetetlen volna. Ha a szülők átlérnek a gyermekekre tett kérdés tárgyalanná válik.*

Mint láthatja tiszteletes ur, én a fenforgó körülmények közt a gyermek megkeresztelését nem ajánlom.

Ha azonban jobban ismerné az okok s indokokat mik a szülők ez iránt való hajlandóságát mozgatják s ezen okok figyelembe vehetők volnának, az esetben tiszteletes urnak jó belátására bízom mit cselekedjek. Tisztelettel Debrecen, 1882. szept. 25. Révész Bálint püspök.

Miután pedig a sárospataki főiskola izraelita bérője gyermeke megkeresztelése okául főképpen azt hangoztatta: miszerint nem akarja, hogy a tiszta-eszlári hecc hatása alatt akkoriban erősen terjedő antisemitizmus hullámai valamikor gyermekét is ártatlanul csapdossák, kesergessék, a szülők megkeresztelkedni vonakodásának okául pedig azt nyilvánítá, hogy erősen orthodox izraelita apósának ezzel, *ennek életében* kellemlenséget szerezni nem akar, ezen okok nem látszóttak előttem oly nyomósoknak, hogy a keresztség sakramentomát kiszolgáltassam.

Mert az eset egészen ellenkezőleg üthetett volna be, mint a hogy Sz. K. barátunk ismertetése szerint véletlenül beütött.

Vegyük azt hogy a liberális gondolkozású szülők elhálnak, a megkeresztelt gyermek nevelése az orthodox izraelita nagyapa befolyása, jeles kálvinista papok helyett tudós rabbik felügyelete alá kerül. Lelkiismerete tiltakozhatott volna ma az ellen, hogy a társadalom egy akkoriban felvetődött szentes hullámcsapásának hatása alatt „róla, nélküle“ vallási hovátartozandósága felett ekképpen intézkedtek — bár jóhiszeműleg — a szülők.

Ez és ilyen gondolatok hatása alatt nem kereszteltem meg 19 évvel ezelőtt ama zsidó gyermeket.** 1893. jan. 2-án azonban én is megkereszteltem egy hódmező-vásárhelyi születésű, akkor T.-kürtön lakó 28 éves Rothman László izraelita férfiut, de csak akkor kereszteltem meg, mikor hat heti szorgalmas tanulás után a templomban öntudatosan vallást tett arról a hitről, melyet mint keresztyén követni akar, s ünnepélyesen elmondotta az Apostoli hitformát.

* A mint már ismerek, — ez az én nézetem is. Szerk.

** Okosan jártál el. Szerk.

Igy illik ez a mi tisztünkhöz! Az olyan zsidó gyermeket kire valóban csak ex opere operato lehetne a keresztség magasztos, tiszteletreméltó és éppen ezért igen megbecsülendő szertartásának hatása, ne kereszteljük meg még az újabb egyházpolitikai törvények liberális hatása alatt sem, mert hát a Szük Károly barátunk e tárgyban gondolkozását én is pápistának tartom, még ha rám zugja is, hogy „Anathema sit!“

De hogy nem minden tekintetben ilyen az ő felfogása, ezt pár hó előtt egy nyilatkozatával fényesen igazolta. És éppen ez az a miről én még ez epistolában megemlékezni akarok, és a mire nézve a te véleményedet mint a debreceni theologia dogmatika professorának, szerintem legauthenticusabbnak a nézetét kérem.

Hát bizony . . . furcsán esett, de megessett a heves-nagy kunsági ev. reform. egyházmegye ez évi tiszaderzsi közgyűlésén a következő eset!

Egyik lelkészársunk mély sajnálatát fejezve ki a Kánonszerű egyházlátogatóság jelentésének azon passusa felett, hogy egyik másik kisebb egyházban hétköznapokon nem tartatnak istenitiszteletek s azokon a biblia nem magyaráztatik. Indítványozta, hogy ezekre lelkészeink köteleztessenek el.

Az indítvány felett megindult vita közben aztán néhány jeremiad is felhangzott a lelkészi köteleességek illetén hallatlan elhanyagolása felett, titkos örömeire tán azoknak, a kik a köteleességteljesítés nemes öntudatával sóhajtozzák testvéreik között ama bibliai igéket! „Halát adok nekéd én Istenem, hogy nem vagyok olyan, mint ime ez a publikanus is“.

A szenvedélyek hullámaait már már mozgatni kezdő vita hevének csillapítására szállalt fel aztán a puritan kálvinisták köztetszése s helyeslése mellett Szük Károly barátunk, s előre bocsátván azt, hogy az egyházlátogatóság jelentésének kérdéses pontja tulajdonképpen csak annyit akarua mondani, miszerint némely egyházakban *résztevők hiányában* nem tartható hétköznapokon istenitisztelet; a felhangzó közbekialtásokra, hogy: „tartani kell akkor is“, kifejtette, hogy ez ellenkezőnek reformált egyházunk dogmatikai felfogásával s egyenesen a katolikus egyház helyettes áldozattételi dogmáját csempészne be liturgiánkba. Ezen ő felfogása helyességének frappans igazolására a mi derzsi kedves kollégánk nem csekély bosszuságára aztán egy derzsi presbiter vagy egyháztag a vita zaját tulharsogó hangon azon óhajának adott kifejezést hogy: Bizony bizony, imádkozhatnának is *érettünk* tiszteletes uraimék mikor mi nem érünk reá!! . . .

Ezer szerencse tán, hogy a vita olyan kurtán furcsán bezáródott, mert különben akadhattak volna apostoli buzgóságú férfiak, kik különbeni Anathema terhe alatt utasítandónak vélik vala a lelkészi kart, hogy a hétköznapos istenitiszteleteket részttevők hiányában is megtartsák azokon mis . . . pardon imát olvassanak, ha egy nem elég, hát tizet, a hivek lelki üdvéért és „ad majorem Dei Glóriam“!

Dixi et salvavi animam meam!!

Ki tudja nem ezen és ilyen dolgokért halgatott é referens erről a nevezetes gyűlésről?! És te mit szólasz hozzá? Kíváncsian kéri s várja válaszodat.

T.-Sas 1902. január.

Őszinte hived:
Sarkady N. Imre.

* * *

A felvetett kérdés nem a dogmatika, hanem a köteleesség egyszerű kérdése. Annak a lelkipásztornak, a ki

oly sokszor elimádkozza hűveivel és hűvei előtt: „Uram! ha a testért is nem kellene munkálkodnunk, ha fáradtsággal nem kellene az eledelt s öltözetet keresnünk, neked adnók mi egész életünket s minden napjainkat imádsodra szentelnők“ (Révész B. vasárnap délután egyh. b. e. 14. sz.) mégis csak különös azzal előállani, hogy hétköznap azért nem tart istenitiszteletet, mert nincs publikum! Különben is én ilyen helyzetet elképzelni sem tudok. Tizenöt esztendő leforgása alatt 3 ekklesiában szolgáltam, de üres templomot még a hétköznapi istenitiszteletek ideje alatt sem láttam. Ha más nem volt, ott volt a templomban a kántor az iskolásgyermekekkel; ezeknek igenis köteleességek ott mindennap megjelenni. Nem miseáldozat kiszolgáltatásáról van itt szó, hanem arról, a mit ismét a Révész imáiban mindenik lelkészársam így szokott hűveinek megmagyarázni: „Nem helyezük ugyan mi külsőségekbe szolgálatodat; nem költjük helyhez, időhöz tiszteletet, de mégis jól esik lelkünknek, ha a hűve seregeben dicsérhet tégedet és éneklésben, imádságban szolgálhat tenéked“ (13. sz. v. d. u. egy. b. előtt). Symbolikus könyvünk a 2. Helv. hitvallás e tekintetben egyenes parancsot nem ad ugyan, de elvileg eligazít, mikor azt mondja: „Szabad ugyan az embernek imádkozni magánosan, de a közönséges könyörgéseket a szent gyülekezetekben kell tartani“ (XXIII. rész I. s. §.) „Továbbá imádkozni kell szabad akaratunkból nem kényszerítésből“ Pedig a kényszerítés jellegét viselné magán kétségtelenül, ha a lelkész csak akkor tartaná köteleességének a templomba menni és ott imádkozni, mikor a harangozó azt jelenti, hogy „vannak“!

Jól tudom én azt, vallom is, tanítom is, hogy a keresztyén ember egész életének istenitiszteletnek kell lenni és hogy e tekintetben a napok idők és helyiségek között semmi különbség nincs, de azt is osztom, a mit Luther a maga nagy katekismusában így fejt ki: „az istenitiszteletek nem az értelmes és tanult keresztyénekért vannak, hanem olyan testi okok és szükségek miatt, melyeket a természet tanít és követel. És mindenkéfélt azért, hogy az embernek legyen alkalma és ideje az ilyen napokon és órákban az Isten igéjét hallgatni, cselekedni; Istent dicsőíteni, énekelni és imádkozni“ A honnan az istenitisztelet rendjének és idejének meghatározása mindenütt az egyes gyülekezetek joga; de ha ebben határozat van, ahoz szigorúan tartsa magát a lelképásztor. Ez az ő kötelessége. Különben is egyfelől soha sem tudhatja azt előre senki, hogy egy hűve nem elkésve érkezik-e az imádságházába; másfelől a keresztség sákramentoma kiszolgáltatásának egyedül illetékes helye a templom, hol a csecsemő az ő keresztyén szokásnak megfelelőleg a gyülekezet színe előtt vétetik be a látható anyaszentegyházba. Már most óvakodjék attól a lelkész, hogy ő azon időben, mely istenitisztelet tartására van kijelölve, ott ne legyen a templomban! Én fungens lelkész koromban nagyon kevés gyermeket keresztteltem meg a templomon kívül. Aztán szoktatni kell az embereket mindenre, még a templom látogatására is s tudok rá esetet, hogy egyik lelkészbarátomat bántván az, hogy hűvei a hétköznapi istenitiszteletekre nem járnak, a hazánál levő édes anyját kérte fel, hogy legyen ott a templomban mindennap. S az eredmény az lett, hogy pár hét múlva hűvei is elkezdték a hétköznapi istenitiszteletekre járni.

Röviden egybefoglalva ez az én nézetem a fellevert kérdésben. S biztosíthatok mindenkit, hogy ez a felfogás nem pápistas. Ha valaki, én — a mint felőlem eléggé tudva van, — puritán kálvinista vagyok; szigorú

kálvinistaságomat nem egyszer már nyíltan a szememre is vetették, de tudok distingválni is s felfogásom kötelességemnek a rovására soha nem esik.

Szerkesztő.

Felhívás!

a magyarországi egyetemes református egyházhoz.

Vegyetek fel magatoknak, ki-ki egy-egy követ (Jos. 4. 5.), és felállatok azokat a követeket, melyeket én parancsolok nektek (V. Móz. 27. 4.), és lesznek e kövek emlékeztetere az Izrael fiainak mindörökké“ (Jó-sue 4. 7.).

Háládatlan nép az, ki nagyjait, azok emlékeit megbecsülni nem tudja, ki nagyjait, nemeseit elfelejteni képes!

1909. év január hó első napján leend négyszáz éve annak, hogy a „nagy“ reformátor Kálvin született.

Hogy mit köszönhet az ő születésének a református keresztyén ember?! . . . nem! . . . a világ!! azt bővebben itt fejtegetni — különösen pedig református pap előtt — nem tartom szükségesnek!

Nem tartom szükségesnek, mert hiszen, mi magyar reformátusok tudjuk és érezzük legjobban, hogy a Kálvin által helyre állított keresztyén vallásnak mit köszönhet a magyar? Köszönheti, hogy e haza és ennek alkotmánya, annyi vész és viharon át, — annyi keserű és véres megpróbáltatáson keresztül 1526-tól mind e mai napig fenn áll, megmaradt! jaj lesz e hazának sorsa, ha fiai először római katolikusok és csak azután lesznek magyarok (mint Majláth püspök és mások, — és ha, a már teljes crejével megindult aknamunka, az ultramontanizmus rajta diadalt aratand! Ne add ezt óh Isten!!

De hagyjuk e sötét eszméket!

„A sötétségben ülő nép látja nagy világosságot!“

Az a nagy szellemi és lelki forradalom, mely a XVI. században megindult, immár elárasztotta az egész világot, — a fának — mely jó gyümölcsöt nem vala képes termelni, a fejsze a gyökerére vettetett! . . . úgy annyira! . . . hogy . . . megrendült belé az egész fa . . . a papizmus! . . . s a legvakbuzgóbb országban hangzik a „kiáltószó“ — ép úgy mint egykor Judea pusztájában hallatott — „Los von Rom.“

És az eszme halad feltartóztatlanul, s maga a korhadt fa is megérezte a fejszecsapást!

E csapást nekünk feltartóztatni nem kell, hanem inkább erősíteni a hitet, nemcsak szóval, hanem tettel is!

Lutheránus testvéreink szobrot állítottak Luthernek! és mi „kálvinista“ magyarok, mi ne tehetnők ezt meg?! . . . dehogy nem! . . . csak apostoli buzgóság és szent lelkesedés kell hozzá:

„*Emeljünk szobrot a nagy Kálvinnak!*“ s ha ezt teszi a magyar református egyház „Támad jó hírenek emlékezet köve“ az egész világon!

Hogy és miként volna ez kivihető?! felelet: *Nem halt még ki a református áldozatkészség!*

Vegye kezébe ez ügyet a magas Konvent, adjon részletes utasítást, vagy bocsásson ki lelkes felhívást; vagy ha kell, a nemsokára összeülendő zsinat elé terjessze, de elaludni ne hagyja!! hét esztendő áll még rendelkezésre, e hét esztendő alatt az összegyűjtögetett fillérekéből lesz akkora összeg, hogy a nagy reformátornak, Kálvinnak, 400 éves születése emléknapiján a

magyar református áldozatkészség útján a nagy emberhez méltó emlékoszlopot emelhessünk!!!

Irhatnék, mondhatnék még sokat, de minek?! én az eszmét, a kis mustár magot elvetém, s kívánom, hogy az terebélyes előfává legyen!

Ugy légyen!!

Rákóczy, 1901. december hó 18-án.

Szentmiklóssy József,
ev. ref. lelkész.

TANÜGY.

Néhány szó a „Redivivus“ című cikknek bevezetésére.

Repül az idő gyors szárnyakon. A jelen egy perc s aztán a múlté minden. Fut az idő, futásában megállítani nincsen módunkban, de jól esik mégis, hogy az idő futásában a multra visszatekintsünk s ha a jelen nem ad elég gondot a mult reminiscenciájain eldelgünk.

Ilyen formán teszen a „Redivivus“ című cikk írója is, a jelen napok eseményein nem levén mit törödni, vissza néz a multba, lát ott eseményeket „melyről nem szívesen vitáz“, de mert ez új évben még is csak szükséges, hogy valami felszínre kerüljön — redivival — feléleszt a multból eseményeket, pengetni kezdi egy lefolyt szó és elv harc fájó hurjait s pengeti nagy önérettel nem csak a „bevezetésben“ hanem cikke egész terjedelmében.

Nem akarok cikkiró urral polemizálni egyáltalán véve, nem már csak azért is, mert tulságos önértetes levén igen felek, hogy a mint most a lebocsátott sorompón át az iskolák államosítása ügyében ismét nagy vehementiával minden telhetőt kifejt oly formán nekem ront és igazsága érzetében csendes kistalusi lakásomban megháborgat. Nem akarok polemizálni annyival inkább, mert ez nem kenyerem, mert van egyébb is, fájóbb seb is, melyet kötözgetni kell; van minékünk több bajunk is, melyen gondolkoznunk lehet és szükséges is, a mely aztán méltó megbeszélés esetleg vita tárgyát képezheti. Végre nem akarok vitázni oly eszme felett, a melyet nálunk bölcsőbbek is, tapasztaltabb emberek is már rég eldöntöttek s még pedig mint örömmel győződtem meg róla, az én álláspontom szerint, tehát egy bevégzett ügygel állok szemben, mely vita tárgyát nem is képezheti. És még is, hogy felvettem tollam, oka, miszerint ön édes collegám ezt írja: „állításom igazolására nincs módomban azokat a cikkeket megjelölni, mert hát ebben regnál a szegénység, kicseréljük egymással az egyházi lapokat, egyre azonban ifj. Lánccy Józsefnek ilyen rugdolózó, egyszersmind dics hymnust zengő cikkjére ma is emlékszem. Arra a szegénységre mely önnél regnál nem reflektálok bár tehetném, mert ön Bereg megye egyik legjobb egyházainak lelkésze és így méltó okon járathatná a Debreceni Prot. Lapot, mint egyházkerületünk legkitünőbb organumát, s vajjon, ha ön azt mondja, hogy szegénysége folytán nem járathat egyházi lapot, mit mond erre Macsola meg Halábor, pedig én 10 évig voltam halábori lelkész ezen kívül 7 évig ettem a káplánság igazi szegénység kenyerét és szegénységem dacára is állan dóan magam járattam egyházi lapot. No de ez nem tartozik ide csak annyiban, hogy most jutott eszébe róllam illetőleg cikkemről megemlékezni, mo t a mi-

dön már nem ifju, hanem fájdalom id. Lánccy József lettem, most, a midőn annak a bizonyos cikk megjelenésének esztendeje. No de ez se baj, örülök annak, hogy cikkem, melyet azt hittem elfuj a szél, elrepül mint az idő s nem marad emlékezetben, van mégis ember ki emlékébe véste és egy év multán is memoriájából nem repül el. Azt hiszem hogy az én „rugdolózó, egyszersmind dics hymnust zengő“ cikkem azért maradt meg, mert talán elevenre talált.

Megbocsásson cikkiró ur, nekem soha sem volt rugdolózó természetem, ez bizonyos állatoknak a sajátága, már addig mig én a tollat elbirom csak elvégezem a magam ügyét és nem is fogok sem a láb sem az ököl jog törvényeire apellálni, de azt elengedhellen kötelességemnek tartom úgy is mint ev. református ember úgy is mint lelkész, hogy vállasom féltsem, anyaszentegyházam, mennyire töllem telik, virágzásra jutassam s ennek az egyháznak alaptámasza a felekezeti iskola. Kötelességemnek tartottam és fogom tartani szüntelen, hogy nyiltan reá mutassak a bajokra, melyeket látok és tapasztalok akár véletlen ön legyen is ott akár más; akár egyházmegyém, melyhez gyermekségemtől kezdve szeretettel vagyok forrva, akár más egyházmegye legyen, melynek érdeke felekezetünk egyetemének érdeke, úgy nekem, mint ezen egyetem egy por-szemjének, az én érdekem is.

De nem csak nekem vagy nekünk lelkészeknek, hanem minden igazán érző református embernek is kötelessége az hogy egyházunkat felemeljük, megtartsuk, és építsük Istennek országát.

En a mit megírtam a multban, ha ugyan azon körülmények állanának ma fent, meg írnam ma is, nem azért hogy rugdolózzam, nem a feltűnni vágyásért, nem azért, hogy dics hymnust zengedezzem, hanem azért mert ezt követeli az igazságosság, ezt követeli az én Jézusom, kinek szolgája lettem s tartozom hiven öröködni úgy kicsinyei mint nagyai felett, ezt követeli valásom iránt érezett önzetlen szeretetem.

Ennyi az mit tartoztam megírni. Padrah Sándor ur „Reform hitűség és áldozat-készség“ című cikkére tett megjegyzés-ire is tudnék felelni, különösen egyház megvényekre vonatkozólag, tudom azonban azt, hogy az erőseknek nem kell támasz, ha Padrah ur nem ösmeri is viszonyainkat, ha akarai fog, majd meg felel önnek és így szükségtelen, hogy megtegyem észrevételeim.

Egyébiránt béke velünk,* maradtam Csarodán, 1902. jan. 6-án.

Lánccy József

KÖZÉLETÜNK.

Gróf Dégenfeld József és a klerikalizmus.

Egy alkalommal megírtuk már hogy a Tiszántuli ev. ref. egyházkerület főkuratorát Gróf Dégenfeld Józsefet az ellene rég fondorkodó klerikalizmus kedvetlenítette el s indította arra, hogy az általa becsülettel betöltött főispáni széktől megváljék s ezentul minden erejét és tehetségét egyházának szentelje, mely valamiképpen a lelkiismereti szabadság jegyében született, ezentul is és mindörökké egyedül azon lobogó alatt kíván küzdeni, melyre egy dicső kor jelszavul „Istent és a szabadságot“ irta fel. Hogy igazunk volt, azt az események nap-nap után mindjobban igazolják

* Ezzel a személyes ügy be van fajezve.

Szerk.

s ha eddig volt is még valaki, ki ezt tagadta, vagy benne kételkedett, ime vegyék le annak szeméről a hályogot a következő tények.

Van nálunk a klerikális törekvéseknek egy régkipróbált s ugy IX. Pius mint XIII. Leo pápa benedictiójával ellátott hűséges organuma; neve a „Magyar Allam”. Több mint 40 esztendő mulattal dicsekvő katolikus politikai napilap, mely valamikor meglehetősen szabadelvű programmal indult ugyan utnak de a mely később a klerikális érdekek szolgálatába szegődött s ma már adáz kitarással támad és üdöz mindent a mi protestáns. Az egyén, intézmény a ki vagy a mi e lap hasábjain védelemre talál, ennek következtében maga lépzi maga-magát s nem egyszer megesik hogy a mi felől egy ideig bizonyosságban nem voltunk, arra nézve meggyőző bennünket a „Magyar Allam”.

Igy vagyunk most a Gróf Dégenfeld József személye ellen folytatott klerikális aktióra nézve is.

A „Magyar allam” január 10-kén megjelent számában ugyanis szóról-szóra a következőket írja:

„Hajdúvármegye közéletéből. Most december 30-án volt Debrecenben a megyei tisztújítás, a melyen szomorú bizonyítványt állított ki a gyűlés arról, hogy a valláskérdés felkavarásával mennyire félre lehet vezetni a véleményeket.

Nem nagy dolog történt ugyan látszólag, csupán annyi, hogy ekkor Ferenczy Elek főszolgabíró kisebbségbe jutva, a tisztikarból kimaradt.

Már a választás fogalmából önkényt következik, hogy az ilyen eset egész rendén van. Csakhogy, a mivel a mostani eredmény okozati összefüggésben áll, az valóban sátán kezek pokoli munkája volt. A minek figyelemreméltó igaz története a következő:

Egy kiválóan előkelő nemes család jeles tagja Ferenczy Elek főszolgabíró, ki egyuttal okleveles ügyvéd, éppen nem rossz jogász közigazgatási szaktekintély, a magasabb társadalom számot tevő alakja, ki huszonnyolc évi köztisztviselősége s ebből 18 évi főszolgabírosága alatt az igazak rokonszenvét és nagyrabecsülését méltán kiérdemelte s a ki az egész megyei tisztikarban az egyetlen katolikus volt a megyében már jóval előbb — saját hibáján kívül, tisztán csak igazságszeretete miatt — ellenséges viszonyba került Rásó Gyula alispánnal és Wespzprémi Zoltán megyei főjegyzővel, mely utóbbiak mindenike betegesen rajong az alispáni székért és régóta féltik azt — korántsem alaptalanul — a csakugyan arra termelt Ferenczy Elektől, a kitől már ennél ogva is minden, de minden áron lázas erőlködéssel törekedtek szabadulni menekülni és kik ezek miatt halált esküdtek fejére s a legszemtelenebbül üldözöbe vették őt. Egy többször is börtönben ült eszmadia; betörésekért is feljelentett két foglalkozástalan lény; egy lopás és csalás miatt is keresett egyén; egy elesapott szolga; egy kitiltott héber irnok és a rovott multu Kaszás József balmazújvárosi jegyző, ki egyebeken felül még csalás, lopás és közokirathamisítás miatt áll most bünvizsgálat alatt s kinek egykor a kenyerét éppen ez a főszolgabíró mentette meg kétszer már, bámulatos vakmerőséggel kikoholt alávaló rágalmak egész halmazával támadták meg Kaszás vezetése alatt a jellemes főszolgabíró egyenes megrendelésre az alispánéknál, a hol ezért a válogatott társaság nyomban bekezdésre (s azóta hányszor még!) pulis székkel, szivarral, pálinkával és feltűnő szives kézszorogatásokkal lett fogadva.

Ferenczy Elek megtudva e kirohanást, becsületes férjéhez és köztisztviselőhöz illőleg, rögtön vizsgálatot

kért maga ellen a főispántól az egész följelentésre nézve. Adáz örömmel kapott rajta Rásó és Wespzprémy. Ez ügyben a vizsgálóbiztok — céljaiknak megfelelően — a főszolgabíró halálos ellensége; Wespzprémy főjegyző lett, a ki hogy aztán miként folytatta le a röpiratok és egyenes följelentések által is hirhedté vált vizsgálódását, eléggé jellemzi az a tény, hogy Wespzprémy a miatt a fenytőtörvényszék elé jut most. Nagy boszuvágyuk és kárörömük elvakító mámorában a főszolgabíró elleni alaptalan vádjait a királyi bírósághoz is beadta Kaszás honnan szintén vizsgálatot indítottak Ferenczy Elek ellen.

A nem jól tájékozott fegyelmi választmányban az előadó ugyanaz a Wespzprémy volt, a ki már mint vizsgálóbíró szerepelt gyűlöletesen ez ügyben. És így Ferenczy Elektet tiszta igazságban súlyosan megbírságották, ámbár ezt jóval megelőzőleg a királyi törvényszék ugyanezen összes vádak alul fényesen tisztázta a főszolgabíró, a minek alapján Ferenczy Elek többrendbeli hamis vádaskodás miatt a büntető bíróságnál följelentése miatt hivatalától is felfüggesztette ezt, kit azonban az alispán nagy meghökkenéssel rögtön visszahelyezett állásába s még az igazságos főszolgabírórtóttak és fenyegették is meg, hirhedt Kaszás barátjukat sérhetetlennek nyilvánítván.

Közben pedig nagy kitarással hintegették szerte a csufos gyanuk ezer nemét még bizonyos s-ajtó utján is a főszolgabíróról célzatosan azért, hogy ezzel — mindig jobban közeledvén a restauratio — a közvéleményt ő ellene hangolják.

Ferenczy Elek a tisztasága helyes tudatában a fegyelmi választmány naiv itéletét természetesen megfelebbezte a belügyminiszteriumhoz, a mely a legnagyobb megütközéssel állapította meg az írásokból a csak ártani akarás bünös munkáját miért is azt az egész eljárással együtt megsemmisítette, a közigazgatási bizottságot példátlanul megleckéztette s Wespzprémy kizárásával egész új vizsgálat megejtését rendelte el és hozzá még a részes főispán is leköszönni kényszerült.

Ez tönkre silányította az egész érdekszövetkezetet és az, hogy a büntetőtörvényszék 16057/B. 901. számú határozatával Kaszást a főszolgabírója ellen elkövetett 7 rendbeli hamis vádaskodás büntette és 5 rendbeli hatóság előtti rágalmazás miatt vád alá helyezte, a minek alapján nyomban felfüggesztette Rásóék egyenes akarata ellen és legnagyobb rémületére, mert most nem merték visszahelyezni e kedves emberüket.

Szóval Ferenczy Elek Isten és világ előtt tisztázva lett. Rásóék pedig remegtek az alispáni trónért, attól meg reszkettek, hogy Ferenczy Elek az új vizsgálat után okvetlenül retorzióval él ellenük: ha tehát megbuktatják őt most, akkor a fegyelmi nyomban magától megszűnik s így őknökságuk megtorlásától is és egyuttal Ferenczy Elektől is megmenekülnek. Tenniük kellett tehát, tettek is. Mindenféle alkalom és nem válogatott mód heves megragadásával és ezenkívül hirlapilag is szent borzalommal szörnyüködvén a legnagyobb meggyőződés hangján terjesztették azt a hirt — a mi-ből egy szó s igaz, — hogy a főszolgabíró a miniszteriumnál egyedül Samassa egri érsek ur ő nagyméltóságának követelő fellépése mentette ki s ugyancsak e kegyelmes ur üzett: el Dégenfeld főispánt is egyenesen a Ferenczy Elek üldözése miatt és mindez — szerintük — csupán azért történt mert a főszolgabíró testvéröcsese a nagy theologus, a kállói h rneves főesperes prépostnak, az egri clerus egyik kimagasló diszének, az

aranyszju Ferenczy Bertalannak. És fegyverbe szölitotak a'attomban mindenkit, hogy miként a vad pappárti (!) Polónyi Gézát, úgy a nem kevésbé veszedelmes klerikális Ferenczy Eleket is minden áron szorítsák ki a megyéből s úgy a haza mentve van. És csodálatos, míg a sok titkos és nyílt gyalázkodás már nem, e pokoli fufang hatott.

Rásó Gyula, ki mást nem, csak elemi iskolát végzett és a magyar helyesírást ma sem ismeri, ki egy házasság eszközéül állván be, ezért perzsecutorságból az alispáni székik tolták föl ép úgy nem tud semmit, miként azelőtt e nem modern, csak ujkori Diocletian, kinek egyedül a műzokogás terén van nagy gyakorlata, s a ki ellen roppant számú visszaélés gyanuja miatt decemberben lett a belügyminiszteriumnál szigorú vizsgálat kérve s 127857/901. szám alatt onnan el is rendelve, a candidatio cifra igénybevételével újra alispánna lett, míg ellenben a kitünően képzett és minden más tekintetben is feltétlenül odavaló Ferenczy Elek, mint az egri érsekség kegyence és az egyedüli kath., nem csak az általa megpályázott alispánságból, de még a főszolgabiróságból is kimaradt. Sőt ugyanakkor azt is kitudta vienni Rásó, ki már egy vejét, két fiát és két sógorát helyezte a megyeháznál jó tiszti állásokba, hogy Nemes Zoltán nevű vejét választatta főszolgabiróvá, s mi ezután a közigazgatási jogszolgáltatást illetőleg csakugyan nagy reményekre jogosít akkor, midőn majd a nemes főszolgabiró iteletet az alispánhoz (tehát az ipához) kell felebezni, két egybehangzó itélet, vagy határozat ellen pedig további appellata nincs.

A hajdumegyei állapotokat ily szűk keretben még nagyjából is ismertetni valósággal képtelenség és e közlemény korántsem akar a bukás siralma lenni, mert hisz nem Ferenczy Elek, hanem a vármegye közérdeke vesztett és pedig ő benne, egy árnyéktalan becsületességű, jelesen képzett közigazgatási szaktekintélyt, egy mindig nemes törekvésű főtisztviselőt. Mivel azonban ez egyedül csak azért történt, mert, ő, hamis állítások szerint veszedelmes klerikális és mint ilyen az egri egyházfejedelem pártfogoltja, a mely ravasz pártfogásoknak Ferenczy Elek most nagy és méltó meglepetésre áldozatává is lett, nem lehet szó nélkül hagyni a vallásüldöz s ez újabb bizonyítékát, mely e mondva csinált miniatűr vármegyében nem a jó közönség akaratából ugyan, hanem a sötétlelkű vezetők mindenre képessége folytán már nemcsak napirenden van, de mindig ijesztőbb mérveket is ölt. A megyében legutóbb történt soknál több esetben kívül ott van az októberi képviselőválasztás, a melyen a szoboszlói plébanos és r. k kántor nem mertek Polónyi Gézára szavazni, azzal a fenyegetéssel védekezvén, hogy nevezettre szavazásuk esetén úgy ök, mint általán a csak türt katolikus érdekek Szoboszlón s a megyeházán el lesznek nyomva egyaránt örökre.

Ime! szót emeltünk azon hitben és reményben hogy lesz már egyszer olyan, a ki megmutatja, miként Mária országában, Szent István kornája a'att tán még se állásvesztéssel büntethető vétek az, ha valaki katolikus.

Hogy ezt a cikket egész terjedelmében és szóról-szóra közöljük, annak egyik oka az, hogy lapunk olva-ói közül csak kevesen vannak minden bizonynyal abban a helyzetben, hogy az efféle irodalmi termékeket figyelemmel kíséressék: pedig hogy magunkat a mai közállapotok felől kellőleg tájékoztassuk, ez is okvetlenül szükséges. A másik okunk e közlésre az, hogy a cikkben foglalt hazug állításokat leleplezzük s így a

félrevezetni szándékolt közvéleményt az igazság felől meggyőzzük.

Természetesen az nem tartozik ránk, hogy az ezen cikkben meghurcolt tisztles egyének mit fognak tenni; ez az ő dolguk. Mi csak azzal a rágalommal akarunk foglalkozni, mely *Gróf Dégenfeld Józsefet* úgy tünteti fel, mint türelmetlen s annyira elfogult kálvinistát, ki a vármegyén a maga közelében nem akart mást látni, hanem csak kálvinistát. A „Magyar Állam“ itt közölt cikkének az írója ugyanis két helyen is hirdeti tele torokkal az országnak, hogy „*Ferenczy Elek az egész megyei tiszttikarban az egyetlen katolikus volt!*“

Hogy mennyire nem igaz ez annak a bebizonyítására azt hisszük legegyszerűbb a nevekkel és tényekkel előállani s elvárjuk a „Magyar Állam“-tól, hogy ha nem mondunk igazat, bennünket nyomban meg fog cáfolni, ellenkező esetben pedig revokálja a mit irt.

Eddig Hajdúvármegyének 2 járása volt s 18 esztendő óta mindakét járás főszolgabirója katolikus volt. A nádudvari járásban *Nábráczky István* és újvárosiban *Ferenczy Elek*.

Az árvaszéki 3 ülnöke közül 2 ismét katolikus rég idő óta u. m. *Sepsy Dezső* és *Orosz Endre*.

Jellemző az is, hogy mikor évekkel ezelőtt a vármegyei főorvosi állás megüresedett, a most bevádot *Gróf Dégenfeld József* ez állásra ismét egy római kath. vallásu ferfiut nevezett ki *Losonczy Almos* személyében. A főorvos ma is ő. Katolikus vallásu a járási orvosok egyike is: *Técsy József!*

Az aljegyzők közül katolikus vallásu *Orosz Sándor*, az a ferfiú a kit a december 31-ki tisztújítás alkalmával Ferenczy Elekkel szemben egyhangulag választottak meg főszolgabiróul. Pedig ez állásra Ferenczy Elek is jelölve volt am s egyetlenegy szavazatot sem kapott.

A kezelő személyzet tagjai közül katolikusok *Orosz Elek* és *Helmer Antal*.

És mindez Hajdúvármegyében hol ha a tisztikar összeállításánál valaha vallásra tekintettek volna egynél több algha jutott volna be még a kezelő személyzetbe is! És mindez annak a *Gróf Dégenfeld Józsefnek* a főispánisága idejében, a kit most a hithű pápistákkal szemközt mindenképpen kegyetlen inquisitornak szeretnének feltüntetni!

Nevetnivaló volna bizony az egész klerikális machinatio, ha arra nem gondolnánk hogy a „Magyar Állam“ et consortes ilyen szemenszedett hazugságokkal mérgezik meg s vezetik felre a közvéleményt!

Egyébiránt mi felteszszük, hogy maga a „Magyar Állam“ is ez egyszer fel lett ültetve; ugyanazért felkérjük a szerkesztőséget, hogy lapunk ezen számát cikkirójának kézbesítve adjon neki alkalmat arra hogy bennünket agyoncáfoljon . . .! S kérjük ezt annyivalinkább, mert ellentétben a *Gr. Dégenfeld Józsefre* szórt antikatholikus vádakkal kimondjuk nyíltan azt is, hogy Ferenczy Eleket a *meddig lehetett*; éppen Dégenfeld tartotta fent s ime mit ért el vele . . .? Mutatja a „Magyar Állam“ fent közölt cikke. Pedig a tényállás az, hogy *Gróf Dégenfeld József* rendíthetetlen kálvinista ugyan, de közéletünkben a hivatalnok vagy tisztviselő keresztlevelére soha nem tekintett. Vallását kinek-kinek tiszti, hanem a jezsuitismust, klerikalismust, ultramontanismust s az ezek által támogatott reakciót utálja. Ez igaz s ezért bizony e' epp oka sincs szégyenkezni.

Nyilatkozat.

a „Szereesen-mosdatás“ című s Laicus által írott cikkekre.

(Megjelent e lap f. é. Január 4-iki számában a 10. oldalon)

Kedves szerkesztő barátom!

Sokkal jobban tiszteltem és szerettem a „Debreceni Protestáns Lap“ több ezerre tehető olvasóját, a sok százra menő derék kálvinista papot, tanárt és tanítót, kik között hej de sok jó barátom és iskolatársam lehet, úgy jó 45 évre visszamenő időről, — sem hogy szó nélkül hagyhatnám a fent jelzett cikkek reám vonatkozó és az én csekélységemmel is foglalkozó részét.

Azt mondja „Laicus“, cikkének utolsó előtti bekezdésében, hogy:

„a Dr. Wolaffka Nándor-féle leplezett machinációk nemcsak az együgyűeket, de még a jóhiszemű emberek közül is többeket tévedésbe tudnak ejteni, mert különben alig képzelhetjük el, hogy K. A. városi főjegyző a főispánhoz intézett üdvözlő beszédében ezután az új főispán egyik feladatáért jelölte meg a felekezetek közötti béke helyreállítását, sőt, hogy — horrendum dictu — annak a várakozásnak adott kifejezést, hogy az új regime alatt Debrecenben a felekezeti különbségek meg fognak szűnni.“

Először is engedje meg Laicus ur, hogy köszönetet mondjak neki azon szivességeért, miszerint kegyeskedett engem nem mindjárt az együgyűek közé sorozni, hanem csak jóhiszeműnek méltóztatik tartani. De bocsásson meg, ha én őt viszont városunk társadalmi és közéleti viszonyai megítélésében nemcsak teljesen laikusnak, hanem felette naivnak is tartom. Hiszen önnök tisztelt Laikus ur úgy látom, fogalma sincs arról, hogy az új főispán, Puky Gyula ur által, a városi beiktató közgyűlésen elmondott programmbeszédre éppen őt vagy hat felszólalás volt a bizottsági tagok sorából készülőben, melyek részben politikai, részben felekezeti tartalmuak lettek volna. Ez aztán szép szó és beszédaradat lett volna, ha annak zsilipjét egyszer kinyitottuk! De szerencsére győzött a jobb felfogás és az érdeklettek jó izlése s a felszólalások közmegegyezésre mind elmaradtak. Ily körülmények között kellett nekem a szépen átgondolt és városunk minden ügyeire kiterjeszkedő főispáni programmbeszédre — egyszeri hallás után reassumálva annak főbb alkotórészeit — rögtönözve válaszolni. Ekkor reflektáltam a főispán urnak úgy a politikai pártvillongások, mint a felekezeti surlódásokról elmondott békítő szavaira és tettem azon kijelentést, hogy úgy egyik, mint a másik téren kielégítésbe helyeztem békítő tevékenységében törvényhatóságunk minden tagjánál odaadó támogatásra fog találni.

Ennyit mondtam és nem többet erre vonatkozólag s azokról, miket Laicus cikkében leír, sem én, sem azok a lapudósító urak, kik üdvözlő beszédemet közlésre méltattak mit sem tudnak.

Egyébiránt nyugodt lehet debreceni református közönségünk előkelő világi tagja — Laicus ur — hogy én Dr. Wolaffka Nándor püspök úrnak, vagy bárkinék széles e világon fel nem ülök, hithűségem mellett a vallási türelmesség dolgában senkitől tanítást avagy példaadást el nem fogadok, mert e tekintetben hozzámm hasonlók lehetnek, de engem felülmulni nem képes egyetlen ember sem Debrecenben!

Ez merész állítás, — de a ki nem hiszi, álljon elő bizonyítékokkal, bátran szembe nézek azokkal is!

Bocsásson meg kedves szerkesztő barátom, ha kissé

hosszabbra nyult szándékomnál nyilatkozatom. Laicus urat pedig arra kérem, ösmerje be, hisz a beösmérés nem szégyen — hogy cikkének reám vonatkozó részében tévedett.*

Debrecen, 1902. Jan. 10.

Komlóssy Arthur.

IRODALOM.

Egyházi beszédek. Hirnevesebb külföldi egyházi szónokok művei nyomán írta Jancsó Sándor nagyenyedi ref. lelkész és theol. tanár I. kötet. Kolozsvár, Stein János m. kir. egyetemi könyvkereskedése 1902. Ára 4 korona. A kötet előszavában a szerző kijelenti, hogy a beszédek nem eredetiek. Hirnevesebb német theológusok és egyházi szónokok művei után szabadon átdolgozott 20 ünnepi és alkalmi s 10 közönséges predikációt ad a kötet, melynek átlapozásához az előszóban s még inkább a Molnár Albert ajánló soráiban olvasottak után sok várakozással fogtam. Még inkább emelték ezt a várakozást azok az ismertetések, a melyek a műről egyházi lapjainkban láttak napvilágot. Lehet, hogy ha nem ilyea előzmények után jut kezemhez: nem várok olyan sokat tőle, mint különben vártam. Nem azt akarom ezekkel mondani, hogy Jancsó kevésbé hasznos munkát végzett, a midőn ezeket a beszédeket átültette és közrebocsátotta, mert megvan ezeknek is annyi érdemök, mint a legtöbb napvilágot látott egyházi beszédeknek, csak azt kívánom jelezni, hogy nem találom meg bennök mindenkor éppen azt, a mit a szerző az előszóban főtörekvéseképpen megnevez: a nyelv világosságát és gyökeres magyarosságát. Átalánvéve, bár minő híres német theológusoktól s egyházi szónokoktól voltak is azok átvéve: szövegszerűséget, a természetes s világos felosztást, a meggyőző megérthetőséget nem

* Szívesen közlöm a fenti nyilatkozatot. Én a „Laicus“ által kifogásolt beszédet nem hallottam, mert azon az ünnepélyen személyesen jelen nem lehettem; de az nagy megnyugtatómra van, a mit Komlóssy Arthur barátom magán soráiban közöl velem, hogy az ő beszéde a klerikális köröknek nem tetszett! Helyes! Ne is tessék, mert ha tetszenék, ez már gyanus volna! A Komlóssy név s ennek a családnak tradíciói a legszebb garantiául szolgálnak arra, a mi felől én egy percig sem kételkedtem, hogy mikor Debrecenben a klerikalizmus ellen küzdünk és talán a közel jövőben nagyobb energiával, mint eddig, Komlóssy Arturt ott fogjuk találni a bátor és lelkes küzdők sorában! Az ellenkezőt különben „Laicus“ sem állította. Mert a dolog úgy áll, hogy ma már határozott állást kell elfoglalnunk. Debrecenben századokon át bécizette a kálvinizmus a katolicizmust; vele szemben mindig loyális volt el a legszélső határokig; minek bizonyossága a többek között az is, hogy a városi tanács tagjai között nagy idők óta egy mindig róm. katolikus vallású. És ez addig a míg a debreceni róm. kath. plebánosi katedrán egy Huzly vagy Saxó ült jó is volt, szép is volt. S mivel viszonzza ma a Wolaffka idejében ezt a loyaltást a klerikalizmus? Megmondjuk: a napokban egyik ismert ultramontan fültanuk előtt így szólott: „mi már a városi törvényhatósági bizottságban annyian vagyunk, hogy bátran kiválhatunk s egy külön pártot alakítván a feladatunk csak az, hogy mikor a kálvinista függetlenségek és kormánypartiak egymással hajba kapnak, — azzal paktáljunk és szavazunk a ki hajlandó a mi felekezeti érdekeinket támogatni.“ Értsétek meg ezt kálvinisták jól! Ilyen viszonyok között határozott állást kell elfoglalnunk. Eddig a béke volt a jelszavunk mindig s nyakunkra nőtt az ultramontanizmus s pusztítja felekezetünket. Az senkit se téveszsen meg, hogy Wolaffkák nyilvánosan ma is a békét prédikálják; ezt ők úgy értik, hogy mi legyünk továbbra is türelmesek; ne tegyünk semmi, hanem nekik szabad kezet engedjünk. De ennek a politikánknak immár iszszuk a levét. Annál fogva nyíltan sorompóba! Ez a kötelességünk s e tekintetben számítunk Komlóssy Arthurra is. Szork.

mindenik beszédben tudtam felfedezni. Mindjárt a legelső beszéd (Ujévi, Róm. 12, 11. alapján) a bevezetés végén ezt mondja: Ezt alapigénk záró szavai mondják meg nekünk: „*Legyetek buzgók az Urnak szolgálataiban.*” Ezt az alapige záró szava nem így mondja, mert szószerint csak ennyit mond: „*az Urnak szolgáljatok.*” A textus ilyen átalakított idézését a hallgató könnyen észreveszi, s ez az észrevétel nem fogja előmozdítani az elérni ohajtott hatást. A beszéd 2. részének kifejtése pedig egyáltalában nem sikerült. Szó és szó, zavaros gondolatmenettel, melybe oda nem illő eszmék vannak belé erőszakolva. Ezt meg nehéz dolog megérteni: (12. lap) „ha érzésünk és gondolkozásunk kegyes és istenfélő: akkor semmi se lehet profán előttünk.” Különben a minden ujévi predikáció általános frázisaival induló beszéd előszavát elhagyva vagy átalakítva, bármely közönséges alkalommal elmondható ez a munka, mert az ujévi alkalmiság kizárólagos jellegét nem viseli magán.

A nyelv világozása s gyökeres magyarsága ellen többször vét. Így a 3. beszéd előszavában: „... alapigénk... az Urnak kegyetlen megöletése miatt (mintha már meg is történt volna!) előre érzett szorongató aggodalmait és az ő hűtlenné vált tanítványának — Judásnak — vezetése alatt véghez vitt elfogatásának jellemző részleteit tárja elénk megindító képből.” Valjon mit építünk az ilyen bírósági ítélet-indokolásából ismert nyelvezettel? „Lépiük” — e helyett hogy lép. Nem sikerült argumentálás a következő: (37. lap) „a ki nem akar olyan lenni, mint Jézus volt, az — akár hiszi, akár nem — olyaná lesz, mint Judás vala. Ilyen mérész állításhoz megfelelőbb bizonyíték támogatására volna szükség. Ez is elég furesán hangzik (65. lap): „a föld az Urnal elkövetett vad kegyetlenség után még reszkető rengésben vajdik.” (husvét!) „Egy lélek sem látható az egész rónaságon (már t. i. a Golgota hegyén!), csupán a két ör áll a Jézus sirjánál, de azok is úgy elvesztették lélekjelenlétüket, hogy úgy néztek ki, mintha halva volnának.” Mi ezekben az igaz (rónaság), a vilápos és magyaros? Szokallan textust állított a reformáció-émlékünnepi egyházi beszéde elébe: Mát. 22, 21. „adjátok meg azért, a mi a császáré, a császárnak, és a mi Istené, Istennek.” Az előszó logikátlan menete után így állítja fel a főtételt: „az egyháznak az elvilágiasodástól való megmentése a reformáció műve,” még pedig — mint mondja — az által, hogy azt és annak tagjait 1. az érdemszerű cselekedetek külsőségéből a hitnek belsőségére; 2. az emberek szolgálatából istenfűságra; s 3. a földi nagyság hajhászataiból a mennyei javak után való törekvésre vezette.” Hogy akár a főtételnek, akár a részeknek mi köze van a textushoz: azt én sem a részek elolvasása előtt nem sejtettem, sem elolvasása után meg nem érthettem. Aztán bizony az első részt jelző kitétel is olyan homályos, hogy azt a hallgató meg nem érti, az annak a figyelmét le nem köti.

Nem akarom azonban megtagadni ettől a kötetből a használhatóság elismerését. Gondolkozni és dolgozni szerető egyházi szónokok, kiknek nincs alkalmuk mindenkor az eredeti forrásokhoz férközni, sikerrel forgathatják ezeket a beszédeket, melyekből az itt-ott mutatkozó kívánni valók ellenére is eszméket, gondolatokat meríthetnek. Több beszédben találó textussal, szerencsés részreosztással és sikerült kidolgozással találkozunk. S azt hiszem, hogy néhány kifogásunk közlésével használtunk annyit a várható újabb kötetek na-

gyobb sikerének biztosítása tekintetében, mint a szeretlenül magasztaló kritika a maga ömlengéseivel.

R.

A „**Vasárnapi Ujság**” január 5-iki száma 37 képpel s a következő tartalommal jelent meg: „A főrendiház új tagjai” (Czorda Bódog, Semsey Andor, Kornfeld Zsigmond és Müller Kálmán arcképével). — „Álmok” „Hallgass meg, Isten!” költemények. Szabolcska Mihálytól. — Regénytár: „A parasztkirály”. Történeti regény a tizenhatodik századból. Irta Zigány Árpád (Goró Lajos rajzaival). — „Rezeda kisasszony”. Elbeszélés. Irta Julien Gordon. Angolból fordította S. A. (képekkel). — „Az igazság”. Elbeszélés. Irta Szivos Béla. — „Vágó Pál festménye a szegedi árvizről” (képpel Vágó Pál festménye után). — „Vasut Európából Amerikába” (térképpel). Cholnoky Jenőtől. — „Kukány ostroma”. Parodia Murány ostromára. Irta Seress Imre (Linek Lajos rajzaival). — „Új-évi alakok” (Linek Lajos humoros rajzaival). — „Klinger Liszt-szobra” (képpel). — „A budapesti Photo-Klub kiállítása” (képekkel H. Gaál Adorján amatőr-fölvételei után). — „Párisi divatlevél” (divatképekkel). — Irodalom és művészet. Közintézetek és Egyletek, Sakjáték Képtalány, Egyveleg, stb. rendes heti rovatok. — A Vasárnapi Ujság előfizetési ára negyedévre négy korona, a „Politikai Ujdonságok”-kal és „Világkrónika”-val együtt hat korona. Megrendelhető Franklin-Társulat kiadóhivatalában (Budapest, IV., ker. Egyetem-utca 4. sz. Ugyanitt megrendelhető a „Képes Néplap” legolcsóbb ujság a magyar nép számára, félévre 2 korona 40 fillér.

A **Heidelbergi Káté**. Ötvenkét egyházi beszédben. A Heidelbergi Káté magyarításának újra fölvételét egyre erősebben sürgetik egyházunkban. A hithűség bomlása, melylyel, fájdalom, lépten-nyomon találkozunk, újra erre a minden ízében hiterősítő könyvre tereli lelkészeink figyelmét, s keresik az eszközöket, melyek segítségével ezt a népünknel régebben kedvelt nagy tekintélyű symbolikus könyvünket a néppel újra megkedveltessék. Érzik s érezzük mindnyájan, hogy igaza van dr. Schaff Fülöp amerikai hittudósnak, ki a Heidelbergi Kátéről, szereztetésének 300-adik évfordulóján ekként emlékezik meg: „A Heidelbergi Káté tankönyv az ifjuság-, s építő irat a meglett koruak számára. Öregbűléseivel mit sem vesztett erőben és frissességben, sőt nyert tekintélyben és méltóságban. Hány száz káté jelent meg utána, s hány száznak enyészett el még neve is! Az öreg Heidelbergi Káté pedig ma is él az evangéliumi keresztyénség szívében s használják oly országokban és nyelveken amelyekről szerzőik nem is hallottak.”

A Heidelbergi Káté alapos ismertetését s megkedveltetését csekély erőntől telhetőleg előmozdítani óhajtván örömmel vállalkozom arra, hogy a kátémagyarázat irodalmának egyik kiváló termékét: van Oosterzee „De Heidelbergseche Catechismus in twee en vijftig leerredenen” című művét a holland eredeti 2. kiadása nyomán magyar nyelvre átültessem s lelkészeinknek hozzáférhetővé tegyem. E műben van Oosterzee a kátét valóságos egyházi beszédekben dolgozza föl, a melyeknek a hallgatókhoz mért átdolgozással elmondással kétségkívül többet használ a káté megértésére s megszerettetésére, mint a pusztá meditációk vagy parafrázisok. Hogy pedig e beszédek valóban értékesek, arról kezeskedik van Oosterzee neve, mely a holland theologiai irodalom legjobb hangzásu nevei közé tartozik, mert igaza van egyik

német bírálójának, ki a „Gyakorlati theologia“ kézikönyvének német nyelven megjelenése alkalmával a következőket mondja (Fay F. R. Theologische Literaturzeitung, 1878. 18. szám): „Egy könyv, melynek szerzője van Oosterzee, előre is valami jót enged sejtetni, különösen ha az a szerző tulajdonképeni terén, a gyakorlati theologia mezején mozog. Tudnivaló, hogy van Oosterzee mielőtt a theologiai tanszékre hivatott volna, több éven át (22 évig) gyakorló lelkész volt, s mint egyházi szónok jelentékeny nevet vívott ki magának“. Ezek a beszédek is, melyek a Heidelbergi Káté kérdéseit és feleleteit az ötvenkét vasárnapnak megfelelőleg dolgozzák fel, a gyakorlati lelkészkedés termékei, s így remélhető, hogy jó szolgálatot tesznek azok minálunk is.

Mint hogy azonban a munka csak úgy jelenhetik meg, ha legalább a kiadási költségek fedezve lesznek, tisztelettel kérem mindazokat, kik van Oosterzee nek e munkáját megszerezni óhajtják, hogy a mellékelt levelező-lapon szándékukat a könyv kiadójával közölni sziveskedjenek.

A munka, elegendő számú jelentkezés esetén 2 kötetben, összesen 40—45 iv terjedelemben ez év őszén fog megjelenni. Előfizetési ára a két kötetnek 8 korona. Pápa, 1902. január 2-án. Teljes tisztelettel dr. Antal Géza, theol. akad. tanár.

Megjegyzések. Miután a fentebb ismertetet munka kiadást — kellő számú előfizetés esetén — én fogom elvállalni, kérem a szives megrendelést, mellékelt levelező-lapon, könyvkereskedésembe címezni. Kiváló tisztelettel, *Kis Tivadar.*

Közlöny. A magyarországi prot. theológiák ifjúságának hivatalos lapja. Megjelenik havonként kétszer. Felelős szerkesztő Nánásy Lajos, Debrecen (főiskola). Előfizetés: egész évre 6 korona, félévre 3 korona. mindig nagy örömmel szolgál nekünk az, ha a theol. ifjúság önmunkásságának jeleivel találkozunk. Szives figyelemmel és érdeklődéssel kísérjük ennél fogva a „Közlöny“t is. Csak annyit ajánlunk ifju barátaink figyelmébe, hogy elégedjenek meg a laphasábjain a szigoruan tudományos kérdések fejtegetésével s óvakodjanak attól, hogy a napi kérdések bizonytalan mélységű ingoványaiiba beletévedjenek. Az ő országok az eszmények légkörében van, ne kíváncsozzanak onnan le a mindennapi élet porondjára. Itt a legtöbbször csak tövisek teremnek a küzdő számára, de ott a magasban a legtisztább lelki-öröm hófehér liliomai nyillanak. Ezekben keressék örömeiket s érezzék magokat boldogoknak, hogy azok a tövisek az ő szívöket és halantékaikat még most nem tépdetik. Ajánljuk az ifjúság „Közlöny“-ét lapunk olvasói figyelmébe.

Elbeszélés Kálvin életéből. Hollandból átdolgozta Birtha József külön lenyomat a Nagy Károly ref. theol. tanár szerkesztésében megjelenő „Vasárnap“-ból. Ára 20 fillér, Birtha József az ifju lelkészi generációnak egyik legelőkelőbb és legmunkásabb tagja, a kitől a jövőben még sokat várunk. Támogassuk őt s mutassunk érdeklődést munkálkodása iránt azzal is, hogy terjesztük fenti kis munkáját. Nyomatott Kolozsvárt Gámán János örökösénél, 1901.

KÜLFÖLD.

Hollandia és Magyarország.

A gróningeni egyetemen járt tanulók névsora.

IX.

(Folytatás)

A tanulók névsora a következő.*

1627. Baltózar F. Gyugyeni (1632). Johannes Tolnaeus, Mica. Albensis, Andreas Náduvvar, 1637. Nicolaus Kecskeméthy, Gregorius Torny, Joh. Nyikcs-Pápai, 1643. Stephanus Vásárhelyi Franciscus Bihari, Joh. G. J. Némethi, Michael Vilmanius. 1646. Joh. G. Gömöri, J. P. Komáromi, Steph. J. Pieri Steph. Szokolai: Tomás Ujvári, Laurentius G. Várallyai, Steph. Sánt-mányoki, Petrus Pacca-Szatmári, Joh. Gottfried Limpach (?) M. Várad. 1647. Nicolaus B. Jomesiinus (?). Mathias Dioszeghy, 1648. Mich. Ersekujvári, Math. Urmeny, Mich. Váraljai, Petrus Kálnai, 1649. Mich. Hentes Debrecinus, Stephanus Náuási, Andreás Kereszturi, Steph. Sz. Némethy, Stph. Balogh, 1650. Dániel Vérkekti, Gáspár Detsius, Thomas Borsai, Basilius Szentlászlói, Gáspár Csermely Batizius. 1651. Joh. Somosinus, Mich. Bepsi, Franc. Vetési, 1652.* Paulus Szántai, Michael M. Szántai, Ad. Vilmányi, Joh. Bereghi, Stp. P. J. Bányai, 1658. Nic. Csécsy, Joh. P. Debreceni, Petrus Csedregius Mathias P. Harsányi, Gregorius Hernad-németi, Paulus Jászberényi, Joh. Kolozsvári, 1659. Joh. G. Debreceni, Valentinus Kereszturius, Steph. F. Tolnai, Franc. Hendrei, Mich. Rimaszombathy.

1661. Andreas Gyöngyösy, Sámuel Samaraeus, Ste. Tasnadius, Philippus Dániel Finekus, Joh. Richerdus Finekus.

1653. Paulus Kismarjai, Paulus Kálnár Dioszegi, Andreas Kulin Demethei, Stph. J. Némethi, Stph. Váczi, Andreas K. Szepesinus, Matheus R. Szombathinus, Lig. G. Azovinus, 1654. Stph. P. Váci, Stph. Teleki, Nic. M. Szántói, 1655. Paulus Kaposinus, Steph. Tolnai, Mich. P. Tatinus Steph. Ferency, Urbanus Karai Ersekujvári, Mich. Pályi, Paulus Fogarasi, Mich. Diószegi.

1656. Paulus Görgei, Joh. Békési, Joh. N. Szepesi, Joh. S. Debreceni 1657. Stph. Harsányi, Michael Dobray, Nicolaus Dengeli, Stph. P. Kántai, Stph. L. Beregszászi J. F. Losonci.

1662. Franciscus Simigiuss, Stph. G. Szécsi, Petrus Körmendi, 1663. Gregorius Csaholci, 1664. Stph. Pataki, Stph. K. Diószegi, Stph. T. Eszéki Jakobus Cseh Csuzi, Michael Serfözy, Andreas Szatmári, Andreas Sellgei, Joh. Lentéj, 1665. Joh. Mezöváry, Sámuel P. Patay, Stph. Liskai, Mich. K. Szentgyörgyi 1667. Martinius Szilágyi, Paulus Csekei, Stph. Bathori, Paulus Sallai, Martinius Karcag Ujszállási, Andreas L. Mihályi, Paulus Hunyadi, Stph. Szönyi, Stph. Teremi, 1668. Alexander Felvinci, Paulus Szenci, Gregorius Szigeti, Joh. Enyedi.

1669. Péter Gyöngyösy, Stph. Abádi, Mich. J. Gyöngyös, Dániel Tisza-Varsányi, Josephus Pataki, Paulus Visehi, Gregorius Börösi, Joh. Sz. de Batorstzi (?), Sám. N. Szoboszlai, Basilius Hölgyeni. 1670. Joh. Diossy, (Publice revocavit Lipsiae in Saxonia religionem Pontificiam), Mich. Böleskei, Matheus Veres-

* 1653—1657-ig lásd lentebb.

** Sok tanuló neve mellett találjuk a következő megjegyzéseket: 1. Gratis inscriptus sunt, propter parentum merita de palatinatu. 2. Gratis inscriptus quia Hungarus, — quia exul, — propter paupertatem.

marthi, Mich. Tholnay, Paulus Tharcaly, 1671. Paulusz Lisznyai, Basilus Köpecinus, 1672. Steph. Kolozsvári, 1673.* Joh. Tilkei.

1677. Joh. Bósházi, Sámuel Thuri, 1681. Gottfried de Buhause, (Presburge Hungarus, professor gymnasii, ibidem medicinae ordinarius et theolog. extraordinarius.) 1689. Valentinius Letzfalvi, 1693. Sám. Dömösi, Stph. Kecskeméthy, Josph. Cs. Csuzi, Theol. Alberti, 1694. Greg. Dániel Kleinius. Gratis inscriptus quia exul, 1694. Benediktus Debreceni, 1695. Petrus Gidofalvi. 1703. Stph. Tolyhi, 1717. Paulus Viski, Marci Baconi, Emericus Vári, 1718. Martinus Ráchey, Andreas Edelenyi, 1719. Joh. Kecskeméthy, Stph. Faragó, 1721. Greg. Megyaszai, Petr. Poltzeki, 1722. Joh. Bedő, 1723. Joseph. Körösi, Jos. Sózó, Andreas Galgócy, 1724. Marti. Csaji, Sám. Negzedy (?) 1725. Sámuel Bagaméry, 1726. Stph. Császári, Benj. Pohai.

1727. Jos. Balogh, 1728. Ladislaus Rétyi. 1730. Stph. Kolozsvári Antonius Pakei (?), Andreus Rimaszombaty, Sig. Pap Szatmári, And. Katona, Demetrius Veres Dalnoki, Stph. Thsaus, Ladislaus Csávási. 1731. Stph. Egyeki, Emericus Peremártoni, 1732. Stph. Hunyadi, Mich. Petti. 1733. Stph. Rétyi, Paulus Biró Motolcsi, Greg. Tokai. 1734. Greg. Szombati, Sámuel Orbán Szatmári, Joh. Cseh Peteci (?)

1736. Stph. Naszályi, Lad. Kamarasi, Mich. Molnár, Nic. Liszkai. 1738. Petrus Csészai. 1740. Stph. Tasi, Joh. Debrecinus. 1741. Joh. Szigeti, Joh. Debrecinus, Josephus Pelsötzi, 1742. Stph. Molnár, 1743. Joh. Kálnay, Joh. Patay, Gábriel Nagy, 1744. Sám. Nagyadi, Josephus Désius, Martinus Hohikai, Stph. Munkássy, Mich. Tury, 1745. Petrus Ethei, 1746. Greg. Boda, Josephus Torjai, 1747. Mich. G. Szónyi.

1748. Andr. Váradi, 1749. Stph. Pap. Paulus Komáromi, Sám. Vásárhelyi, Joh. Szigyártó Losouci, Joh. Jenei, 1750. Josephus Vetsey, Paulus Dejh (?), 1751. Joh. Galos. 1752. Stph. Vasvári, 1753. Greg. Kápelyi, 1754. Sámuel Farkas, 1757. Adamus Koroknai, Samuel Kolozsvári, *Nicolaus Sinai*.

1767. Ladislaus Csernák (Deb.) 1771. Josephus Fogarasi, 1772. Josephus Molnár, 1775. Thomás Mogyoródi, 1778. Johannes Pápa Szaldobis (?), 1783. Sig. Szaklányi, Michaél Pákozdy.

(Folyt. köv.)

Birtha József.

KULONFELEK.

— **A „Debreczeni Képes Kalendárium”** melynek 1902-dik évre megjelent évfolyamát tekintve a Méliusz fépeket, Kiss Áron püspök és Hegyi Mihályné arczképeit stb. bizvást nevezhetnők „Kálvinista naptár”-nak is, előzetési felhívást küldött annak idejében a tiszántuli egyházkerület esperesei és megyei főgondnokainak, hogy alkalom nyujtassék minden kerületbeli lelkész és tanítónak e gazdag tartalmu és diszes kiállításu s mindamellert paratlan olcsó (egy kemény kötésű példány 1 korona) naptár könnyű megszerzésére. A szatmári egyházmege az egyetlen, mely összes lelkészei és tanítói részére 68 példánnyal előfizetett, ezen kívül 30 példányt gyűjtött egy hódmezővásárhelyi derék ifju lelkész, míg a többi egyházmegekből egy két példányra történt rendelés,

* A kimaradt évek en nem volt magyar hallgató!

de akadt olyan is, honnan válasz sem érkezett. A magyar államvasutak gépjavitó műhelyének debreczeni munkásai dicséretes lelkesedéssel 188 példányt vásároltak s ugyanezt tapasztaltuk Debreczen és Hajdumegye népénél is, elannyira, hogy ma már csak 145 példány van raktáron a városi nyomdában. Ebből a maradványból 45 példányt a nyomda ügyvezetőség a tiszántuli egyh. kerület lelkészei és tanítói részére külön tett, kiknek, ha az 1 koronát posta utalványon beküldik, portómentesen szállítja a könyvet lakhelyére. Ezuton hívjuk fel tehát a t. érdekelt urakat, hogy ha e képes kalendáriumot megszerezni óhajtják, az iránt mielőbb intézkedjenek, mert az egyenkénti portómentes szét küldést csak február közepéig tartják fenn.

— **Babona és a kálvinizmus.** Valamikor, még gyermekkorunkban voltunk fültanui a következő két egyszerű földmivelő között lefolyt párbeszédnek: A) „Mi ujság odahaza a falujokban?” B) „Semmi! A mi falunkban református magyarok laknak; ujság után csak Vekerden kérdezősködjék, mert ott a lakosság oláh.” Rendkívül érdekes pszichologia az, a mi a kálvinista vallásu B) ezen szavaiban nyilatkozik meg! Min'ha mondaná: „mi reformátusok a babonákba nem hiszünk; a mendemondáknak fel nem ülünk; ugyanazért ha ujságot akar kigyelmed hallani, menjen oda, a hol a nép hitében és vallásában az efféle képtelenségek számára a talaj még nagyon termékeny.” Így állunk a kálvinizmushoz való viszonyunkban is. S éppen ezért felette mulatságos az, miről bennünket Slavoniából értesítenek. Ott ugyanis, — Nikinciben, — a mult év végén a parasztok közül több család attért az ev. ref. egyházba. Ehez az áttéréshez aztán egy lap a „Hrv. Branik” most a következő borzalmas históriát fűzi: „a napokban egy kálvinistává lett paraszt uton volt, a mikor szekere előtt hirtelen valami ködszerű titokteljes látomány tűnt fel s reá ereszkedett a szekerre is s annyira nehéz volt, hogy ettől kezdve a lovak alig tudták a szekeret helyéből kimozdítani.” „Aztán az idézett lap így folytatja: „Ki ne látná be, hogy nem egyéb ez, mint Istennek mutató ujja, büntetés néhány nikinciai ember hűtlen eltántorodásaért? A nép azt hiszi, hogy Nikinci környékén az efféle borzalmas látományok és éjjeli kísértések mindaddig ismétlődni fognak, míg a kálvinista pap az ő hiveivel itt van közöttünk. Mi is abban a véleményben vagyunk, hogy a rettenetes hiúgyásért büntet bennünket az Isten, mert az efféle éjjeli kísértetek sehol másutt nem mutatkoznak, hanem csak ott, hol a kiirtandó kálvinizmus gyökeret vert.” Mi pedig ha horvátul tudnánk s a „Hrv. Branik”-kal összeköttetésben állanánk, szeretnők megizenni neki, hogy ilyen ujdonságokkal csak menjen Vekerdre, akarjuk mondani azokba a horváth, szerb és oláh községekbe, a hol a kultura alacsony fokán álló nép az ilyen meséknek is hitelt ad. Azokat, a kik már kálvinistákká lettek, elijeszteni ugys bajosan tudja, mert a kálvinizmus a józan ész vallása.

— **A világitó óra.** Ugy emlékszünk, hogy egy derék izraelita polgártársunk, néhai *Steinfeld* Antal ur. a nagytemplom homlokzatára helyezendő világitó órára 2000 koronás alapítványt tett a városnál vagy az egyháznál. Valanelyes kiküldetés is történt e tárgyban még évekkal ezelőtt s ha nem csal emlékezetünk *Komlóssy* Arthur és *Aczél* Géza presbyter urak kérétek fel, adjanak e tárgyban javaslatot mi módon lehetne ezt a világitó órát mielőbb felállítani? Kérünk az illetékes helyről felvilágosítást, mi történt ez ügyben, és mi késlelteti az óra felállítását?

— **Az evangélikus alliance nemzetközi konferenciája Hamburgban.** Hogy a nagy angol nemzetnek a kis bur nép ellen viselt háboruját miképpen ítélik meg a magyar protestánsok, annak fényes bizonyossága volt az az emlékirat, melyet a múlt évben a reformatio emléknappján nyújtották át az angol királynak. A jelek oda mutatnak, hogy e kérdésben az európai közvélemény hova-tovább mindinkább ellene fordul az angoloknak s immár szóban van az is, hogy 1902-ben az „Evangélikus alliance“ nemzetközi konferenciáját Hamburgban kell megtartani. Az irányadó német lapok nyíltan hangoztatják, hogy azon magatartás után, mely az angol keresztyén körököt a bur háboru kérdésében jellemzi, többé az alliance konferenciáján őket a vezető szerep vagy irányadó befolyás meg nem illetheti, a mire pedig az alliance szervezeténél fogva az angolok még ma is igényt tartanak. Egyik előkelő német protestáns az angol-bur háboru borzalmainak festése után ezt írja: „Mit mond mindehez az evangélikus alliance? Én ennek mindig meleg kebiü barátja voltam. De éppen azért fájdalomra esik kimondani, hogy ebben a háboruban melyet egyik protestáns nép a másik protestáns nép ellen visel az evangélikus alliance mint egész sem annak megkezdése ellen nem tiltakozott, sem borzalmas s minden nemzeti méltóságon alól álló folytatása ellen szavát fel nem emelte. Ennek oka különben főképpen az, hogy az evangélikus alliance mint organizatio nem a különböző keresztyén országok egyenjogu tagozatainak internationalis egyesülete, hanem olyan szövetkezet, melynek vezetésében az angol alliancekomitee ragadta magához az egyedüli jogot. Más keresztyén népek tulajdonképpen és tényleg csak dekoratio függelékei itt az angol alliance-nak. De a bur-háboru folytán a hívő keresztyének viszonya Angliához egészen megváltozván, most már elérkezett annak az ideje, hogy az evangélikus alliance újból szerveztessék és pedig az összes evangéliumi országok egyenjogainak az alapján. Ha ez meg nem történik, előre lehet látni, hogy mai nemzetek evangélikus keresztyéneinek nagy többsége egészen vissza fog húzódni az angol egyeduralom alatt álló evang. alliance-tól a mint hogy ezt a holland keresztyének már meg is tették. Azért lesz jó az ez évi gyűlést 1902-ben Hamburgban tartani meg.“

— **A katolikus missió-vesztésegei Chinában.** Tudva van, hogy Chinában a boxerek felkelésének a legközvetlenebb oka, a keresztyén missiók meglehetősen tapintatlan operációja volt. Ebből kifolyólag csak természetes, hogy a felkelés viharai legelső sorban ezek ellen a missió-telepek ellen irányultak. Sokat vesztett a katolikus, de még többet az evangélikus missió. A katolikus missió-vesztésegeiről a hivatalos lista most jelent meg. S ebből azt látjuk, hogy a felkelésnek áldozatul eset 35 férfi és 9 nő missionárius. Ezek közül esik 12 Mandzsuriára, 7 Mongoliára, 11 „Pekingre és Ischilli tartományra, 12 Schauzira és 2 Honanra. Ezek közül nemzetiség szerint német volt 3, francia 24, németalföldi 6, olasz 3, és amerikai 1, többi benszülött volt. Az evangélikus missió-vesztésege még nagyobb itt 187-en ölettek meg. Feltűnő, hogy noha a fentjelzett tapintatlanságban a katolikus missió a protestáns missiót felülmultra, mégis amannak a vesztesége kisebb mint ezé. Ennek azoban az egyszerű magyarázata az, hogy azok a missioi paloták, melyeket Chinában egyes katolikus püspökök itt és ott emeltek, egytől egyig mind igen szilárd bástyaszerűleg emelt épületek, a melyeknek falain belől a missionáriusok meglehetősen védve valának.

— **Katolikus kongressus.** Most folynak Budapestén a tárgyalások a katolikus autonomia régen vajudó kérdésében. Hogy a mi nézetünk e tekintetben mi, azt egyik tisztelt munkatársunk egy egész cikk-sorozatban fejtette volt ki lapunk 1898. évfolyamában. Most hát e kérdéssel ismételtén nem foglalkozunk, de azon meggyőződésünknek ma is kifejezést adunk, hogy az az ugynevezett „katolikus autonomia“ a világi elem bevonásával „cont. adietio in adjecto“. Az egyház-szervezet és kormányzat kérdése ugyanis a katolicismusban a legszorosabb összefüggésben áll hierarchia kérdésével, cz pedig a római systema szerént isteni eredetű s a ki ezt bolygatni merészli, az már a schisma vétkébe esett. A honnan szó sines róla, hogy e tekintetben a püspöki kar álláspontja a leglogikusabb és legöntudatosabb. Nem is hiszszük, hogy abból az autonomiából legyen valami.

— **Azoknak, a kik az iskolák államosítása érdekében utaznak.** A katolikus Ugron Gábor mondotta a most folyó katolikus kongressuson tartott beszédében: „Hasztalan rázza bárki is erre a fejét, mert utmutatóim vannak nekem a történelemből. Utmutató nekem nem csak a századoknak tanúsága, de mindjárt ott, midőn a reformatio kezdődik, mit tesznek Németországban az első reformátorok? Iskolákat alkotnak és Melanchtonnak a ki megteremtette a német iskolákat, éppen azért mert a protestantizmus egyik terjesztőjének, egyik ápolójának az iskoláknak megalkotása által a protestantizmust szilárd, biztos és egészséges alapra fektette. — hódolnak és tisztelik emlékét stb. stb. Nos hát mi már sokszor elmondtuk ezt, — most mondja egy világi katolikus!

— **A zsidók és a polgári házasság.** A „Magyar Államból“ veszszük át a következő érdekes újdonságot. „A minap tettünk említést arról, hogy aradi rabbi a napokban ismét egy vegyes párta adja az áldást. Ez alkalommal elmondottuk azt is, hogy Rosenberg Sándor aradi rabbi az egyetlen zsidópap az országban, a ki a zsinagógában is megáldja ama párokat, a melyeknek egyike, vagy a völegény vagy a menyasszony, zsidó vallású. Az ő illetén igazán liberális eljárása ellen az összes rabbik fölszóltak s e tényéért sokszor igen durva és nyers támadásban részesítették. Ilyen vad támadás jutott ki osztályrészeül most is a nagy fanatizmussal dolgozó zsidó felekezeti újság részéről, a mely azt állítja föl elvül, hogy az a zsidó, a ki keresztyénnel lép házasságra, egyházi törvényeit megsérti s a mely az állítása következtében az egyházpolitikai törvények liberálizmusa ellen is állást foglal. Rosenberg e személyeskedő támadás következtében most kijelentette, hogy ezentul vegyes párokat nem áld meg és már táviratozott is zempléni Moskovitz Gézának, hogy a február 3-ára kitűzött esküvőt nem tartja meg. Most tehát úgy áll a dolog, hogy az a zsidó völegény a ki keresztyén leányt vesz nőül, vagy az a zsidó menyasszony, a ki keresztyén férfihoz megy: a zsidó pap részéről egyházi áldásban nem részesül. Az sem lehetetlen különben hogy a keresztyének és zsidók között való házasságok száma is csökkenni fog, mert az orthodoxia felé hajló zsidók már-már e vegyes házasságok ellen is állást foglalnak. Az aradi rabbit különben egy újságíró meglátogatta s ez előtt Rosenberg többek között így nyilatkozott: „Arra, hogy az áldásokat nem adom meg, már előbb gondoltam, de hogy most erre el is határoztam magam, annak megvan a maga különös oka. Az ellenem intézett támadás a sorok között a leglelkismeretlenebb fegyvereket helyezi esetleg kilátásba. — Meg-

gondoltam: talán gyanúsításokra adhatna anyagot, hogy most egy gazdag házaspárt adok össze. — Ha szegény völegényről és menyasszonyról lenne szó, akkor föltétlenül megtartanám, — még ez egyszer — az esküvőt; de nem akartam, hogy azt mondják: hja a gazdagok kedvéért teszem ezt. Ilyen gyanúsításokat egy pillanatig sem óhajtok hallani. Arra a kérdésre, mi volt annak az oka, hogy a vegyes párok megáldására annak idején elhatározta magát, a legliberálisabb zsidó pap így felelt: Ezt annak idején bőven pertrakáltak. Magam is kiadtam egy brosürát. A lényeg ez: azt akartam, hogy az egyházpolitikai törvények liberalizmusa, a mely lehetővé teszi, hogy valaki más vallással kelhessen egybe, a nélkül, hogy a vallását eldobja, a zsidók előtt, a kik oly méltó örömmel üdvözölték ezeket a törvényeket, ne váljék üres, hiu frázissá. Ha törvény megengedi valakinek, hogy a vallásának elhagyása nélkül más felekezetűnek élettársa legyen: mért akadályozzuk meg ezt mi? A többi annak idején bővebben elmondottam. Ehez az újdonsághoz a magunk részéről csak annyit fűzünk, hogy ha a zsidók csakugyan olyan liberálisok, mint a minőknek magokat valják, hat akkor nem értjük ezt az okvetetlenkedést. Hiszen ha minden más vallásfelekezetet átokkal sújtaná is az egyházpolitikát, a zsidóknak még akkor is nagyon sok okuk volna arra s előharcosaira halával gondolni vissza.

— **Kongrua-ügy.** A f. Iső-szabolcsi máramaros-ugocsai és szatmari egyházmegyébe kebelezett s fizetési kiegészítésben részesített egyházak lelkészei részére, — a mennyiben az országos lelkészi özvegy-árva gyámin-tézetnél tartozásuk állott fenn, — a január-juniusi félévi kiegészítő illetmények teljes egészükben további elbánás céljából a nt. esperesi hivatalokhoz küldettek ki. Mintegy 18 lelkész részéről mindeddig nem érkezett be a nyugta. A már beküldött nyugtakra (310 db.) kivétel nélkül szét vannak küldve az illetmények. Debrecen, 1902. január 15. Egyházkerületi pénztári hivatal.

— **A fugyi-i telepítés.** A fugyi-i telepítési ügyben újabb egyezség szerint: catastralis holdanként fizetendő 1902. febr. 1-én 30 korona; 1902. szept. 1-én 30 kor. 1903. szept. 1-én 40 kor. A befizetés után a vett föld területen fele termés már ez évben is a telepest illeti. Tisztelettel *Borsos István* ev. ref. lelkész a telepítés előkészítésével megbízott elnök.

— **A hódmezővásárhelyi ev. reform. egyház** ez évi első presbyteri gyűlését nagy tevékenységű és buzgalmu tudós elnöke Szeremlei Sámuel lelkész megnyitó beszédével — hisszük — nemesak emlékeztetéssé, hanem egyházi életünkre áldásossá is tette. Beszédében ugyanis főlemlítve azt a veszélyes helyzetet, melybe magyar prot. egyházunk az utóbbi időkben jutott: határozottan kijelentette, hogy e veszélyes állapotot a róm. kath. egyház vezetőségének ellenünk való törekvése mellett főképpen a mi hitünk erejének elhanyagolása, vallásos buzgóságunk megfogyatkozása és egyházunk iránti közönyösségünk idézte elő. Szavának igazolására reá mutat arra a reánk nézve megszégyenítő tényre, hogy, a míg a legkatholikusabb országokban, u. m.: Ausztriában, Francia sőt Spanyolországban is éppen az újabb időkben hatalmasan hódít az evangélium és gyengül Róma hatalma: addig hazánkban, ennek vallásáért hajdan annyit áldozni tudott protestáns népe között minden ponton erősödik a r. katholicizmus s ennek részéről a csendes erőszakosság éber munkája szorongatja a sz. egyházunkat. És reá mutat közelebről helyi egyházunk életében arra, hogy templomaink is gyakorta üresek, magok az egyház vezetői, presby-

tereink sem járnak el oda szorgalmasan, hova régebben testületileg vonultak be. Majd kifejezte hogy időnk jelei hathatósan intenek bennünket annak megfontolására, hogy végre is az ige tisztasága és a vallás nélkül, melytől függ a tiszta erkölcs, az önzés és lelkiismeretlenség vesz erőt a lelkeken és elhanyagolunk. S ha magunk is elhagyjuk magunkat, segédelmet nem várhatunk. Felhívja azért a mély érzés hangján presbytereket, hogy veszedelmes közönyüknek vessenek véget, tisztók szerint jó példával járjanak elől a gyülekezetben és látogassák szorgalmasan evang. sz. vallásunk építő istenitizteleteit. A presbyterium pedig meghatottan mondott köszönetet a gyülekezet gondviselésében buzgó lelkész szavaiért, melyek reá az igazság erejével hatottak, egyező értelemmel ígéretet tett az egyházi-sabb életre s ebben a nép előtt példaadásra, s megbizta lelkész-elnökét, hogy egy kibocsátandó ivre jegyeztesse fel a presbyterekkel, ki melyik templomba jár, hogy ott számukra a hely kimutattassék. Vajha a felbuzdult lélek ez elhatározása Isten kegyelme által hitünk elhanyagolt erejének megnövekedésére szolgálja! Ugyanakkor az Ur házában szerelméért magokat teletébb megterhelő gégenyi reform. hívek számára ötven koronát utalványozott a presbyterium.

— **El van árasztva a közönség** a tüdő- és gégebajosoknak ajánlott orvosságokkal; de ezek közül egyik sem mulja felül a „Pectorát.“ A tüdő, a gége, általában a légzőszervek bántalmainál ezen szernek kitűnő hatását igazolják a következő levelek:

M. B. igazságügyi tanácsosné W-ben. Kérem legyen szives posta fordultával 15 csomag Pectorát küldeni utánvétellel. A hatása mindig igen jó.

F. S. ur D-ben. Legyen szives küldeni 20 csomaggal az ön theájából. Már a 3. csomag elfogyasztása után bámulatos hatását tapasztaltuk és remélem, hogy másoknak is sikerrel fogom ajánlani.

A. S. lelkész ur B-ben. Örömmel tudatom, hogy az ön theája egy 3 év óta súlyos tüdőbajban szenvedő 30 éves nőnél kitűnő hatásának bizonyult. Nem tud érte eléggé hálás lenni.

Legyen szives ismertetést, használati utasítást és 5 csomag theát utánvétellel küldeni egy idősebb férfi számára, ugyancsak az ön címre.

Ch. N. diakonissa B ben. Postafordultával a 3. küldeményt is kérem. A fiatal leány sokkal jobban érzi magát. Szeretném azonban alaposan gyógyítani, azért kérem a 3. küldeményt is. Ő ugyan azt hiszi, hogy már nincs rá szüksége többé. A „Pectora“ igazi Isten áldása.

A valódi „Pectora“ csomagonként 2 koronájával a Diana gyógyszerárban kapható Budapesten, Károlykört 5. szám.

Szerkesztői üzenet.

Trias. Tul a hegyeken. Nagy érdeklődéssel várom. Olyan fontos ügyben a szakértelem megnyilatkozása nagyon is szükséges. Egyébiránt ugyan e tárgyban — **J. K. Nagyvárad.** aláírással is van valami az asztalfiókban, reményelem, hogy addig ezt még kiadhatom. Üdvözölöm a „Primurti“-it — **P. S. H. Szoboszló.** S. Á-nak válaszul szolgáló cikked beérkezett ugyan, de közlését helyszüke miatt a jövő számokra kellett halasztanom. — **V. Ö. Diósd.** Bejött. Őszintén szólva, mint szerkesztő, rég

éreztem már a hiányát annak a statisztikának. Magam mindenre nem érek rá, emberem nem volt rá, annál fogva most kettős az örömöm. Szíves üdvözlémet küldöm az egész családnak. Csak valami jó íródeák állana rendelkezése re...! — **K. A Bököny.** Az illető egyén 1901. ápril. 24-én költözvén át Bökönybe, az egyházi törvények 16. §-a értelmében „az egyházközségi tagságjogainak tényleges gyakorlatába lép. De csak akkor, ha a köteleseket is teljesíti. Mert habár ez a törvényben expressis verbis kifejezve nincsis, az megdönthetetlen s magától érthető elv, hogy senki egyházunkba jogokat nem gyakorolhat, ha köteleseket nem teljesít. Közvetve kimondja ezt a 16. §. legvégső tétele is. A 15. §. szerint meg a jogokat kiki ott gyakorolja, a hol „az egyházi terheket rendszeren és állandóan viseli”. Szerintem tehát, ha az illető egyén Bökönyben, mint írod, -emminemű egyházi adót nem fizet, bizony nem is lehet ott gondnok, de még jogokkal bíró egyháztag sem. E tekintetben eligazíthat az egyházi törvények 247. §-ának a, és b. pontja. Ezzel aztán elesik magától az a nehézség, hogy egy családban 2 személy bir szavazati joggal, holott egyházi adót csak egy fizet. A 23. §. jól és öntudatosan van úgy, a hogy van. Mert még a férfi él természet szerint az a családfő, — de ha elhal a joga átszáll a vejére. — G. A. is csak azon esetben választható meg, ha egyházi terhet visel, különben pedig nem.

Tartalom-jegyzék: A párbaj-kérdés társadalmunkban. Dr. Boda Gyula. — Tárca: Magyar népdalok latin fordításban. Révész Kálmán. — Nyílt levél. Sarkady N. Imre. — Felhívás. Szentmiklóssy József — Tanügy. Nehány szó a „Redivivus” című cikknek bevezetésére. Láncozy József. — Közéletünk: Gróf Dégenfeld József és a klerikalizmus. — Nyilatkozat. Komlóssy Arthur. — Irodalom. — Külföld: Hollandia és Magyarország. Birtha József. — Különfélek.

Felelős szerkesztő: ERŐSS LAJOS.

Üzletem fentállása alatt 96 ev. ref. egyháznak szolgáltam munkámmal.

Orgona építészeti műterem

Debreczenben,

Darabos-utca 7. sz. alatt (a Collegium mellett.)

Fentáll 1893. óta.

Teljesen e czélra épített házamban készítek a mai kor legelőkelesebb vívmánya szerint, bármily kivitelű új orgonákat s azokért a legmesszebbmenő jótállást vállalom.

Orgona építézetem, mint az ev. ref. egyházak érdekét szolgáló intézmény, e téren az országban egyedül áll.

Munkám jóságával elértem azt, hogy minden évben növekszik a czégem iránti bizalom, s ígérem ezuttal is, hogy továbbra is úgy az árakban, mint a kivitelben egyházam érdekét tartom első sorban is szem előtt és teljes megbízhatóságra törekszem.

Elvállalok régi orgonák átalakítását, áthelyezését, tisztítását, hangolását és javítását vagy évi gondozását mérsékelt áron több évre menő jótállás mellett. — Megrendelésre készítek bármilyen kivitelű harmóniumokat is.

A nagytiszteletű és tekintetes egyházi előjáróság és az adományozó közönség, valamint a kántor-organista és tanító urak szíves pártfogásába továbbra is ajánlva magamat, maradtam

teljes tisztelettel

Kerékgyártó István

orgona építő.

Határozott árak, elsőrendű minőség, erőteljes nemes hangzású orgonák.

Erdelődöket szívesen látok, tervekkel készséggel szolgálók.

Műtermemben megrendelt orgonák mindenkor vannak felállítva.

Hazánkban

a szolid czég mintaképeül jelölik meg *Neumann M.* Magyarország legnagyobb és legrégebb férfi, fiu és gyermek ruha telepét. Ezen 55 ev óta fennálló üzlet már megalapítása után a legjobb hirnèvre tett szert, melyet azzal érdemelt ki, hogy ritka lelkiismeretes és pontos kiszolgálásban részesítette vevőit. Különös figyelme arra irányult, hogy csak jó minőségű árut használt és ezeket a legjobb munkásokkal dolgoztatta fel. Az árak tekintetében az ország legnagyobb forgalmu ruha telepe, mint ma is — úgy mindenkor a legolcsóbb volt. A hűvös idők beálltával a szülőknek egyedüli gondját a gyermekek kiruházása képezi. A meleg ruha éppen úgy szükséges az egészség fentartására, mint a táplálék. A meghűlésből eredő betegségek gyakran utját állják az egészséges fejlődésnek. A férfiaktól pedig a társadalom megköveteli, hogy tisztességesen ruházkodjanak. Debreczen és vidéke közönségének alkalma van ruha szükségletét a legelső forrásból olcsón beszerezni, mert *Neumann M. czégnek* nagy raktára van *Debreczenben, Piac-utca 49. szám alatt.* A környék sőt távoli városokból is tömegesen keresik fel *Neumann M.* ruhatelepét.

Főüzlet: Budapest, Muzeum-körut.

Raktárak:

Arad,
Kolozsvár,

Kassa,
Nagyvárad,

Pozsony,
Pécs

Temesvár,
stb.

Nyomatott Hoffmann és Kronovitz könyvnyomdájában, Debreczenben, főpiac, a főpostával szemben.